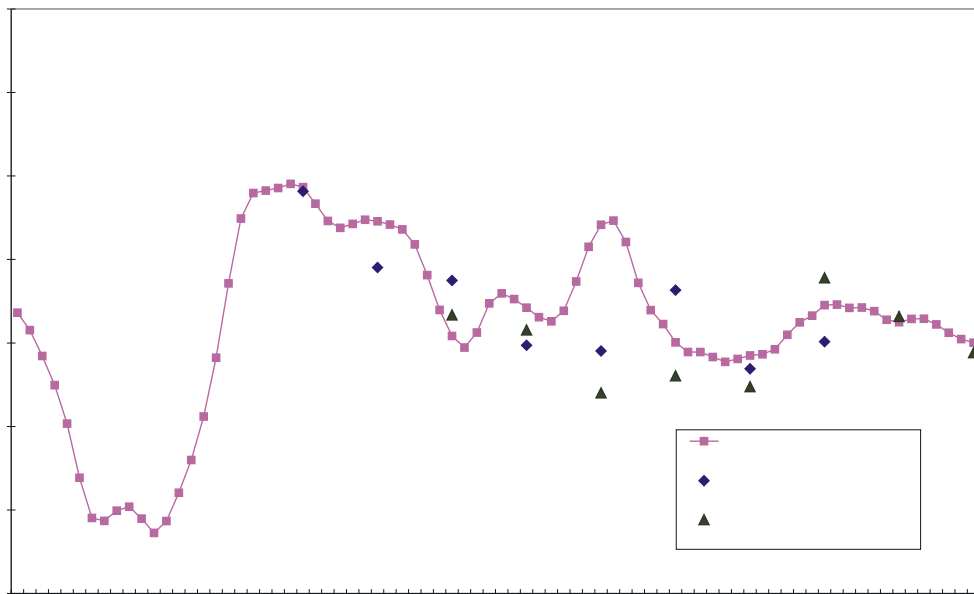

Konjunkturläget hösten 2001

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsstyrelsen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en lite utförligare översikt över Ålands närmaknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under hösten.

Analysen av konjunkturläget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en enkät till åländska företag vilka tillsammans representerar närmare 70 procent av de åländska företagens arbetsplatsutbud. En för ÅSUB relativt ny informationskälla utgör företagens mervärdeskattedeklarationer. Denna källa möjliggör en uppföljning av företagens omsättning och löneutbetalningar med bara några månaders eftersläpning. Bearbetningen av trenddata gällande företagens omsättnings- och löneutveckling görs från och med detta år med hjälp av den avancerade statistiska programvaran Demetra vilken särskilt utvecklats av Eurostat för denna typ av tidsserieanalyser.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsstyrelsens näringsavdelning varit till värdefull hjälp. ÅSUB vill även rikta ett stort tack till alla företag som besvarat konjunkturenkäten.

Jouko Kinnunen har ansvarat för sammanställningen av översikten, *Katarina Fellman* har bidragit med underlag rörande landskapet och kommunernas ekonomi samt sjöfartens situation. *Fredrik Nyman* och *Christina Lindström* har deltagit i insamlingen av konjunkturenkätssvar. *Fredrik Nyman* har även analyserat de åländska börsbolagens utsikter under resten av innevarande år. Bedömningen är i huvudsak gjord under september och första delen av oktober månad, inför landskapsstyrelsens budgetförslag för år 2002 till lagtinget.

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Sammanfattning.....	1
1. Det internationella konjunkturläget.....	4
2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige.....	8
3. Den åländska ekonomin	11
3.1. Allmän översikt	11
3.2. Den offentliga ekonomin.....	18
3.3. Läget inom det privata näringslivet.....	20

Bilagor

Konjunkturenkät – hösten 2001, inklusive euroenkät

Resultaten från euroenkäten

Figur fråga 13

Figur fråga 14

Branschvisa konjunkturbarometervärden, frågorna 1-12

Branschvisa konjunkturbarometervärden, fråga 13

Branschvisa konjunkturbarometervärden, fråga 14

Omsättningens och lönernas utveckling per bransch

Sammanfattning

Den globala konjunkturen har tappat fart ordentligt sedan våren. Den konjunkturavmattning som kunde skönjas redan i slutet av fjolåret har nu klart kunnat konstateras i flera av världens regioner, kanske mer synkroniserat än någonsin tidigare. Terrorattacken i USA den 11 september 2001 förvärrade de redan dåliga konjunkturutsikterna både inom USA och globalt. Därmed verkar allt mer troligt att en global recession nu har inletts. Förändringen från fjolårets exceptionellt höga globala tillväxt på 4,7 procent är snabb då den kan understiga två procent i år och nästa år.

Den japanska ekonomin tampas fortfarande med svåra strukturella problem och ekonomin befinner sig i recession. Den offentliga sektorns försök att hålla igång tillväxten med olika slags subsidier har lett till den högsta offentliga sektors skuldsättning bland industriländerna. I övriga Asien har svårigheterna inom IT-sektorn lett till en drastisk reduktion av ländernas exportintäkter i år.

Euroområdet har inte heller besparats den internationella konjunkturavmattningen. De senaste två årens starka uppgång i exporten bröts under det första kvartalet i år. Företagens och konsumenternas framtidstro har fortsatt att minska. Sysselsättningsförväntningarna har också försämrats vilket antagligen kommer att betyda en svag ökning av arbetslösheten under det kommande året. ECB förväntas ytterligare sänka sin styrränta från nuvarande 3,75 procent.

BNP-tillväxten inom den finska ekonomin uppgick till 5,7 procent år 2000 medan innevarande års tillväxt ser ut att bli betydligt mindre. Den snabba expansionen inom IKT-sektorn har även visat sig kunna förbytas i en snabb nedgång. När den internationella konjunkturen vänder uppåt kommer förändringen att snabbt kännas av i Finland. ÅSUB räknar med att Finlands BNP-volym stiger ca 1 procent i år och ca 1,5 procent nästa år. Ifjol uppgick arbetslösheten till 9,8 procent. Årets arbetslöshetsgrad kommer att understiga fjolårets nivå, men kommer åter att försämrats något under år 2002.

Även den svenska ekonomin har drabbats av den globala konjunkturavmattningen. Den årliga tillväxtprocenten kan mycket väl tänkas bli endast 1,3 procent i år, medan den ifjol var 3,6 procent. Nästa år torde dock tillväxten öka till dryga två procent. Den för tillfället svaga kronan kommer att stötta den svenska exporten under slutet av detta år, men en korrigeringsrörelse i kronans värde kan tänkas komma då effekterna av de underliggande kapitalrörelserna klingat av. Sverige torde ha bättre möjligheter än Finland att få igång den ekonomiska tillväxten på nytt med hjälp av en den svaga kronan och med en mer diversifierad exportstruktur. Det svenska EMU-medlemskapet ligger fortfarande långt borta utan någon fast tidsgräns. Från det att svenska folket eventuellt sagt ja till EMU tar det åtminstone 18 månader innan den nya valutan kan tas i bruk. En kvalificerad gissning är att Sverige inte ännu har infört euro år 2005. Den svaga kronan har också höjt inflationstrycket från

importerade varor. År 2001 kommer inflationen att uppgå till ca 2,7 procent men nästa år förväntas inflationstakten vara lägre.

De senaste åren har också varit goda tillväxtår för Åland, men den offentliga sektorns andel av tillväxten har ökat betydligt. En konjunkturavmattning är också att vänta på Åland. Nästa år räknar ÅSUB med enbart 1,2 procents tillväxt i BNP. Den allmänna bild som avspeglas i företagens förväntningar tyder på en allt tydligare ekonomisk avmattning. Den egna branschens allmänna utsikter ser överlag negativa ut och företagen planerar inte längre att utöka personalstyrkan. Företagens investeringsvilja har minskat markant under det senaste halvåret. Transportkostnader upplevs oftare än tidigare som det största hindret för företagets utveckling, samtidigt som företagen anstränger sig för att hitta nya marknader utanför Åland.

Arbetsmarknadssituationen på Åland är fortsättningsvis god. Arbetslösheten har fortsatt att sjunka ända sedan början av 1995. Den totala arbetslöshetsgraden var ifjol endast 2,8 procent. Den förväntas dock inte sjunka mer än ett par tiondelar från årets nivå på 2,2 procent. Därmed är det klart att den övervägande delen av den åländska arbetslösheten är av friktionskaraktär. Det goda sysselsättningsläget har dock medfört flaskhalsar inom vissa delar av arbetsmarknaden. För att råda bot på dem är det viktigt att flyttningsrörelsen kan komplettera det lokala utbudet av arbetskraft. Nettoinflyttningen ser också ut att öka i år och nästa år jämfört med ifjol. Flyttningsrörelsen kommer troligen att underlättas av den stigande bostadsproduktionen.

Den kommande slutliga övergången till euro förorsakar kostnader som av företagen uppskattas till ca 37.000 mk (6.200 euro) i genomsnitt. Finanssektorn har de överlägset högsta kostnaderna för övergången till den nya valutan. Företagen uppskattar att det finns ett behov av extern hjälp med euroövergången som motsvarar över 100 personer i heltidssysselsättning fram till slutet av februari. Samtidigt sysselsätter databehandlingsföretagen på Åland endast ca 70 personer. Av dessa är det bara en del som sysslar med euroövergången. Detta innebär att en stor del av de åländska företagen får klara av övergången själva - eller så kommer de inte att hinna med förberedelserna i tid.

Föreliggande konjunkturbedömning bygger på antagandet att färjrederierna inte flaggar ut några fartyg under prognosperioden. Redarföreningarna och sjömansunionen har under året kommit överens om ett nytt kollektivavtal som framför allt ökar flexibiliteten i hur de anställda tjänstgör ombord på passagerarfartygen. Det nya avtalet skapar möjlighet för rederierna att sänka arbetskraftskostnaderna med 10-15 procent.

Flera beslut som är av avgörande betydelse för sjöfartens utveckling väntar dock fortfarande på ett avgörande. Finlands regering har i sin budget inkluderat ett förslag enligt vilket den så kallade parallellregisterlagen skulle ändras så att passagerarfartygen får ett stöd motsvarande 97 procent av den förskottsinnehållning som verkställts på sjöarbetsinkomst som förtjänats på fartyg i registret. Det motsvarar 166 miljoner mark på årsnivå eller ca 27,7 miljoner euro. De

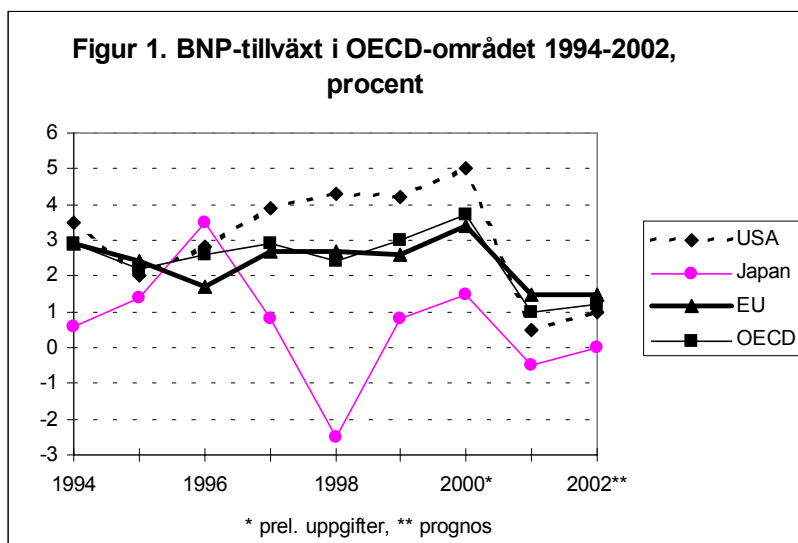
åländska rederiernas andel av de återbetalda skatterna torde uppgå till ca 16 miljoner euro. Det system som föreslås här är ur rederiernas synpunkt inte lika fördelaktigt som det system som man i dagarna beslutat om i Sverige och som nu tillämpas retroaktivt från den första oktober i år. Ett förslag till så kallad tonnagebeskattning har beretts och diskuterats en längre tid. Läget angående den forstsatta beredningen är tillsvidare oklart, men ett reviderat förslag torde vara att vänta under hösten.

Alkoholbeskattningen troligen kommer att bibehållas på nuvarande nivå även under nästa år. Enligt gällande beslut sker nämligen den första stora ökningen av importkvoter för privatimport inom EU först år 2003 både i Finland och i Sverige. För rederinäringen ser det alltså inte ut att bli några mer dramatiska ändringar i prisförutsättningarna inom den så viktiga tax free försäljningen förrän under år 2003 då alkoholskatterna i land kommer att sänkas och därmed medföra sänkta vinstmarginaler för färjrederierna.

De flesta av de övriga näringarna känner av konjunkturedgången och därför har reviderat neråt sina förväntningar angående företagets framtida expansion. Flera av jordbrukets produktionsinriktningar samt livsmedelsindustrin har däremot haft en mycket gynnsam utveckling den senaste tiden. Även här har dock investeringsviljan svalnat både på kort och på medellång sikt. Likaså har byggsektorn expanderat i rekordfart med en årlig tillväxt kring 35 procent. En snabb avmattning av byggboomen är sannolikt i sikte. Den offentliga sektorn har dock flera byggprojekt inplanerat, vilket kommer att garantera en relativt hög produktionsvolym inom byggnadsverksamheten. Inom detaljhandeln är det branscher med koppling till bostadsinvesteringar (byggmaterial, textilier, heminredning) som för tillfället säljer bäst.

1. Det internationella konjunkturläget

Den **globala konjunkturen** har tappat fart ordentligt sedan våren. Den konjunkturavmattning som kunde skönjas redan i slutet av fjolåret har nu klart kunnat konstateras i flera av världens regioner, kanske mer synkroniserat än någonsin tidigare. Den exceptionellt höga globala BNP-tillväxten på 4,7 procent år 2000 har nu bytts ut mot en tillväxtprognos kring två procent i år och nästa år, men även dessa prognoser kan visa sig vara väl optimistiska. Därmed ser det allt mer troligt ut att en global recession nu har inletts.

Terrorattacken mot World Trade Center och Pentagon i USA den 11 september 2001 förvärrade de redan dåliga konjunkturutsikterna både globalt och inom USA. De viktigaste effekterna av terrorattacken för den globala ekonomin har summerats i de efter attacken snabbt gjorda analyserna på följande sätt: instabil oljemarknad, kraftig nedgång för resebranschen och ökad osäkerhet bland konsumenterna. Västvärlden tillsammans med Ryssland och de asiatiska länderna har påtalat nödvändigheten av att bekämpa terrorismen tillsammans. Det är för tillfället omöjligt att förutse huruvida den internationella spänningen mellan framför allt den muslimska och västerländska världen kommer att öka eller avta. Om det visar sig att flera länder är inblandade i terrorattacken i USA, är chansen stor att konflikten blir långdragen och att de ekonomiska effekterna blir mer kännbara.

Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har för tionde gång i år sänkt sin styrränta - från 6,5 procent i årets början till nuvarande 2,0 procent - i förhoppning om att stärka USA:s BNP-tillväxt. Nya räntesänkningar är möjliga. Därmed har Feds realränta (ränta minus inflation) blivit negativ i USA.

USA:s ekonomi var på väg nedåt redan före attacken. Den industriella produktionen i USA hade fram till augusti i år kontinuerligt minskat under elva månader. Konsumenternas framtidstro, som sjönk redan vid årsskiftet till avsevärd lägre nivåer, har nu sjunkit till det lägsta värdet sedan februari 1994. Den privata konsumtionen svarar för två tredjedelar av landets BNP, vilket förklarar varför konsumenternas stämningssläge är så viktigt för landets och övriga världens ekonomi. Under de senaste fem åren stod USA för två femtedelar av världens BNP-tillväxt antingen direkt eller indirekt genom import från andra länder. Amerikansk import uppgick till 6 procent av övriga världens BNP år 2000.

IKT-sektorns utsikter i USA och övriga länder ändrades under ett det gångna året från närmast obegränsade optimistiska förväntningar till en katastrofal nedgång i bolagens börsvärde. Det lättillgängliga kapitalet och överskattade framtida vinster ledde också till överinvesteringar i främst informations- och kommunikationsteknologi. Företagens investeringar i dessa produkter kommer att vara på en lägre nivå ett tag framöver.

Arbetslösheten i USA steg under det årets första sex månader till 4,4 procent från fjolårets nivå på 4,0 procent. På årsnivå stiger arbetslösheten till ca 4,5 procent under innevarande år. Arbetslösheten kommer troligtvis att stiga till en högre nivå under de närmaste åren. Hur mycket arbetslösheten kommer att växa beror främst på hur kraftigt USA:s konsumenter förändrar sitt konsumtionsbeteende den närmaste tiden. Kommer Federal Reserves räntesänkningar och inkomstskattesänkningarna att ha den önskade effekten på den privata konsumtionen eller kommer sparkvoten att höjas bland de amerikanska konsumenterna? Den privata sektorns finansiella överskott (inkomster minus privat konsumtion och investeringar) har varit på minus sedan 1997. Ifjol uppgick det finansiella underskottet till 6,7 procent av BNP. Hushållens problem med att återbetala sina lån har också ökat i den takt att det kan tänkas hota bankernas soliditet. Exempel från andra länder tyder på att hushållens sparbeteende snabbt kan förändras vilket då skulle leda till en snabbt sjunkande BNP-tillväxt och stigande arbetslöshet. Det är fullt möjligt att arbetslösheten stiger flera procentenheter de närmaste 3-4 åren. Likaså kan USA:s BNP-tillväxt bli negativ. Redan i år kommer USA:s BNP-tillväxt troligen att vara negativ under årets två sista kvartal, vilket innebär att tillväxtsiffran kommer att understiga en procent, vilket är en drastisk förändring från fjolårets BNP-tillväxt på 4,1 procent. Det är också möjligt att dollarkursen sjunker mot de övriga världsvärdutorna yen och euro.

Japan har lidit av strukturella problem sedan början av förra årtiondet. BNP föll under det första kvartalet, samtidigt som deflationstendenserna fortsatte. Kortfristiga indikatorer pekar på en fortsatt nedåtriktad tendens och BNP bedöms sjunka i år. Den offentliga sektorns försök att hålla igång tillväxten med olika slags subsidier har lett till den högsta skuldsättningen bland industriländerna. Japan har stora problem med finanssektorn vars kreditstock har visat sig innehålla en stor andel problemkrediter. Enligt en färsk uppskattning omfattar dessa 140.000 miljarder yen, vilket motsvarar 25 procent av Japans BNP. Finanssektorns problem är en följd av de strukturella problemen inom det övriga näringslivet som är organiserat i stora

Keiretsu-företagsgrupperingar vilka håller även de svagare företagen vid liv på andra företags bekostnad, något som minskar den japanska ekonomins konkurrenskraft och anpassningsförmåga.

Japan har få möjligheter att stimulera tillväxten på kort sikt. Den stora skuldbördan begränsar utrymmet för finanspolitisk stimulans. En mer expansiv penningpolitik kan man inte heller räkna med då nominalräntorna redan är 0,1 procent (slutet av september 2001). De nödvändiga strukturreformerna har en kostnad i form av arbetslöshet och minskad ekonomisk tillväxt på kort sikt. På längre sikt kan anpassningen inte undgås. Det är troligt att nästa års BNP-tillväxt kommer att vara mycket låg, om ens positiv. Arbetslösheten kommer att stiga från fjolårets 4,7 procent då olönsamma företag sätts i konkurs.

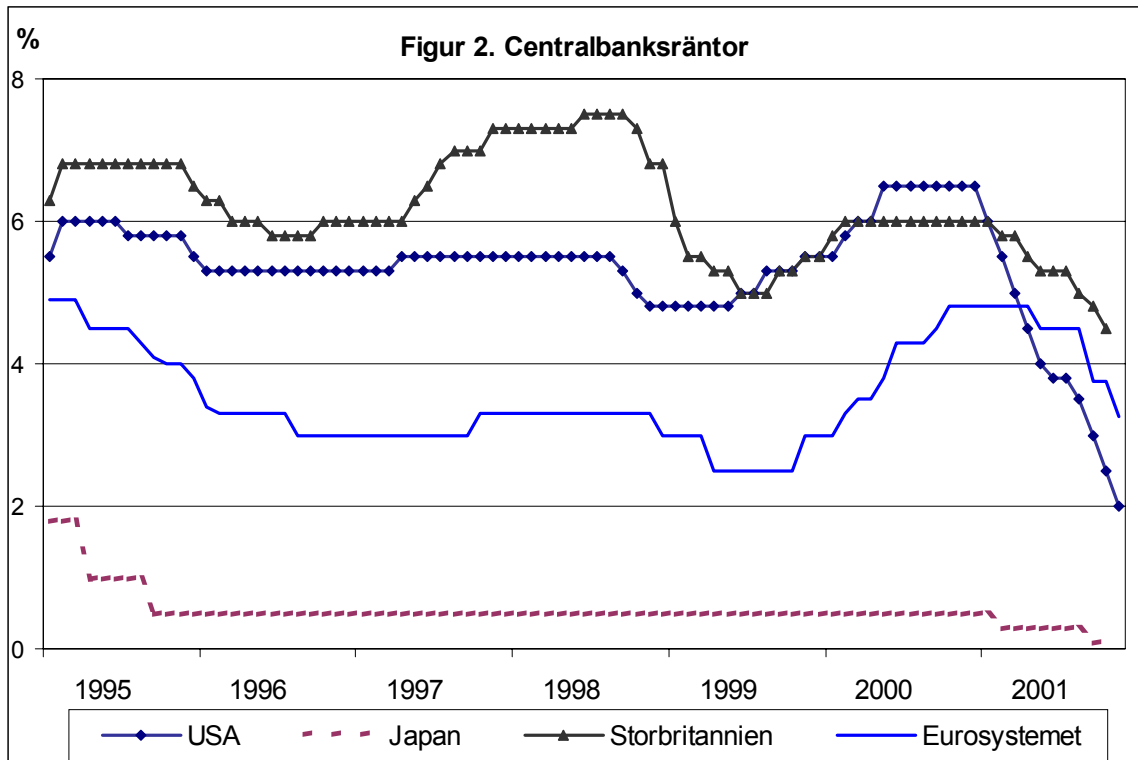
I **övriga Asien** har svårigheterna inom IT-sektorn lett till en drastisk reduktion av ländernas exportintäkter i år. Den snabbt svängande konjunkturen har skapat en stor överkapacitet inom elektronikindustrin i de östasiatiska tigerekonomierna. Likaså har bilindustrin hamnat i svårigheter då bilförsäljningen minskat världen över.

Den **ryska ekonomins** tillväxt blev mycket god under år 2000 då BNP växte med åtta procent. Utvecklingen av handeln blev rekordartad. De högre oljepriserna är en viktig förklaring till Ryssland ekonomiska expansion. Det försämrade konjunkturläget kommer dock att minska den globala oljekonsumtionen, vilket kommer att ha återverkningar även i den ryska ekonomin. Tillväxten i år kommer att halveras och bli ungefär lika stor, kring 4-5 procent, även nästa år. Inflationen är fortsättningsvis hög, kring 20 procent.

Euroområdet har inte heller besparats den internationella konjunkturavmattningen. De senaste två årens starka uppgång i exporten bröts under det första kvartalet i år. Företagens och konsumenternas framtidstro har fortsatt att minska. Sysselsättningsförväntningar har också försämrats vilket antagligen kommer att betyda en svag ökning av arbetslösheten under det kommande året. I år kommer arbetslösheten att understiga fjolårets 8,9 procent med ungefär en halv procentenhet. Arbetslösheten för nästa år förväntas stiga till nivå för år 2000.

Inflationen inom euroområdet var enligt det harmoniserade konsumentprisindexet under årets tre första kvartal 2,8 procent, d v s 0,6 procentenheter högre än under det gångna årets tre första kvartal. För hela året förväntas inflationen stanna vid 2,7 procent. Nästa år kan den understiga två procent då råvarornas prisutveckling ser ut att bli begränsad tack vare den minskade globala efterfrågan.

ECB sänkte enligt förväntningarna sin styrränta till 3,25 procent den 8 november, vilket innebär att realräntan nu är ca en halv procent. Om man beaktar att ECB:s realränta hittills har rört sig kring 1-1,5 procent, så torde det finnas utrymme för ytterligare räntesänkningar endast i den mån inflationstakten sjunker under år 2002.

2. Konjunkturbilden i Finland och Sverige

BNP-tillväxten inom den **finska ekonomin** uppgick till 5,7 procent år 2000 medan innevarande års tillväxt ser ut att bli betydligt mindre. Samtliga prognosinstitut har reviderat sina prognoser neråt på ganska snabbt och kraftigt försämrade exportutsikter. Den snabba expansionen inom IKT-sektorn har även visat sig kunna förbytas i en snabb nedgång. Enbart Nokias andel av Finlands export är omkring en fjärdedel, och hela exportens andel av BNP har under det senaste årtiondet vuxit från en femtedel till över 40 procent år 2000. Därmed har den ekonomiska utvecklingen i Finland blivit ännu mer beroende av utvecklingen i omvärlden. När den internationella konjunkturen vänder uppåt kommer förändringen att snabbt kännas av i Finland. ÅSUB räknar med att Finlands BNP-volym stiger ca 1 procent i år och ca 1,5 procent nästa år.

Arbetslösheten fortsatte att sjunka fram till maj i år varefter den säsongrensade arbetslösheten har rört sig kring nio procent. Ifjol uppgick arbetslösheten till 9,8 procent. Årets arbetslöshetsgrad kommer att understiga fjolårets nivå, men kommer åter att försämrans något under år 2002. Sysselsättningsgraden uppgick till 66,9 procent ifjol och den kommer att stiga i år och nästa år till dryga 67 procent. Regeringsprogrammets mål är ju att höja sysselsättningsgraden till i närheten av 70 procent.

Börsen i Helsingfors hör till de mest utsatta i världen när det gäller nedgången av det samlade marknadsvärdet på noterade företag. Enbart i år har marknadsvärdet rasat med 42 procent. Från toppnoteringen i april 2000 har nedgången varit 57 procent (situationen den 31 oktober).

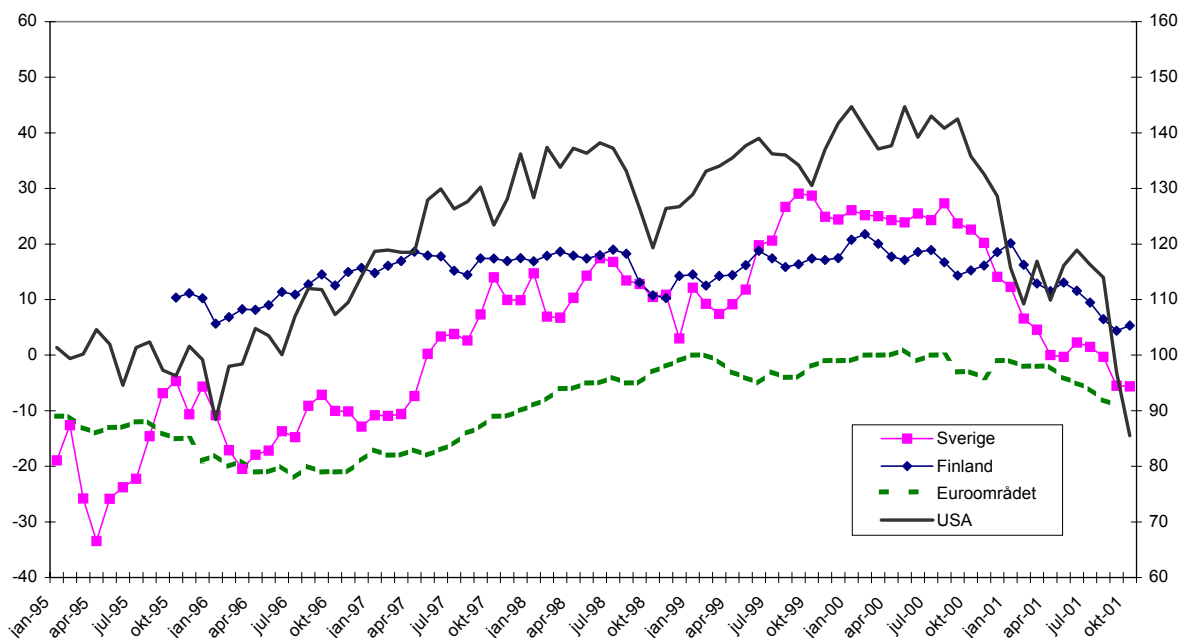
Fjolårets relativt höga inflationstakt på 3,4 procent medförde att hushållens realinkomster växte med endast 0,4 procent. Realinkomsterna kommer att växa med flera procentenheter i år tack vare stigande arbetsinkomster och sänkningar i den statliga inkomstskatten. Huruvida tilläggsinkomsterna kommer att kanaliseras till konsumtion eller besparingar är svårt att förutse, men en ökad försiktighet bland konsumenterna är trolig. Konsumenternas framtidstro i Finland har inte varit så låg som den är nu sedan de värsta recessionsåren på 1990-talet (se figur 3 nedan).

Inflationstakten har avtagit sedan våren och årets inflationstakt kommer att vara lägre än ifjol, omkring 2,6 procent. Prisökningarna kommer att vara ännu mer moderata under nästa år, särskilt om euron kommer att stärkas mot dollar och om oljepriserna hålls kring 25 dollar per fat.

Det statliga budgetarbetet följer riktlinjerna i regeringsprogrammet, där tyngdpunkten ligger på en minskning av statsskulden. Statsskulden uppgick år 2000 till 63,4 mrd euro eller 48,2 procent av BNP. I år och för nästa år räknar finansministeriet med att skulden kommer att ligga vid 60,2 mrd euro. I förhållande till BNP motsvarar detta 44 procent.

Även **den svenska ekonomin** har drabbats av den globala konjunkturavmattningen. Enligt de preliminära nationalräkenskapsuppgifterna minskade varuexporten under första halvåret med 1,9 procent i jämförelse med första halvåret 2000. Enligt dessa preliminära uppgifter växte BNP i Sverige med 1,8 procent under första halvåret. Både finansdepartementet och Konjunkturinstitutet räknar med en något lägre tillväxt på årsbasis, kring 1,6-1,7 procent, vilket innebär att 2000-års tillväxt på 3,6 procent mer än halveras. Dessa prognoser är dock gjorda före den 11 september och kommer kanske ändå att visa sig vara för optimistiska. Den årliga tillväxtprocenten kan mycket väl tänkas bli endast 1,3 procent i år. Nästa år torde dock BNP-tillväxten öka till dryga två procent med hjälp av den mycket lågt värderade kronan och med en mer diversifierad exportstruktur än Finlands.

Figur 3. Konsumentbarometer i USA, EU, Finland och Sverige

Den öppna arbetslösheten var enbart 4,7 procent ifjol och antalet sysselsatta har ökat under innevarande år, dock så att sysselsättningen inom industrin redan börjat minska samtidigt som tjänstebranscherna hittills mer än väl har kompenserat sysselsättningsbortfallet inom industrin. Årets öppna arbetslöshet torde ligga kring fyra procent i år och nästa år. Den svenska sysselsättningsgraden är redan mycket hög i jämförelse med Finland och kommer troligen inte att kunna förbättras ytterligare. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är relativt stabilt, så att den totala arbetslöshetsgraden kommer att ligga kring dryga sex procent i år och nästa år.

Ifjol steg hushållens konsumtionsutgifter med 4,1 procent, medan tillväxten i år kommer att halveras. De svenska hushållens inkomstutveckling är dock av flera orsaker ganska positiv i år. Den fortsättningsvis ökande sysselsättningen spelar in, likaså bidrar årets skattesänkningar till att hushållens disponibla inkomster ökar. En negativ faktor är börskurserna, vars nedgång

ger en negativ förmögenhetseffekt. Det stora frågetecknet även i Sverige är hur konsumenterna reagerar på den ökande osäkerheten internationellt och på hemmaplan. Konsumentbarometern avspeglar en försämrad framtidstro hos konsumenterna under det senaste halvåret (se figur 3 ovan). Regeringens skattesänkningar torde dock medföra högre konsumtionstillväxt nästa år.

Den svenska kronan har deprecierats mer än vad ÅSUB förväntade sig i våras. I september var kronans värde i förhållande till euron (ecu) det lägsta sedan mitten av 1995. Den svaga kronan kommer att hjälpa den svenska exporten under slutet av detta år, men en korrigeringsrörelse kan tänkas komma då effekterna av underliggande kapitalrörelserna (utländska placerares flykt från svenska aktier, diversifieringen av de svenska placerarnas aktiefonder i form av mer utländska aktier, avbetalningen av statsskulden) klingar av. Den svenska kronans kraftiga reaktioner på den internationella turbulensen är en bra indikator hur den finska marken skulle ha betett sig om Finland inte hade övergått till euro. Det svenska EMU-medlemskapet ligger dock fortfarande långt borta utan någon fast tidsgräns. Från det att svenska folket sagt ja till EMU tar det åtminstone 18 månader innan den nya valutan kan tas i bruk. En kvalificerad gissning är att Sverige inte ännu har infört euro år 2005.

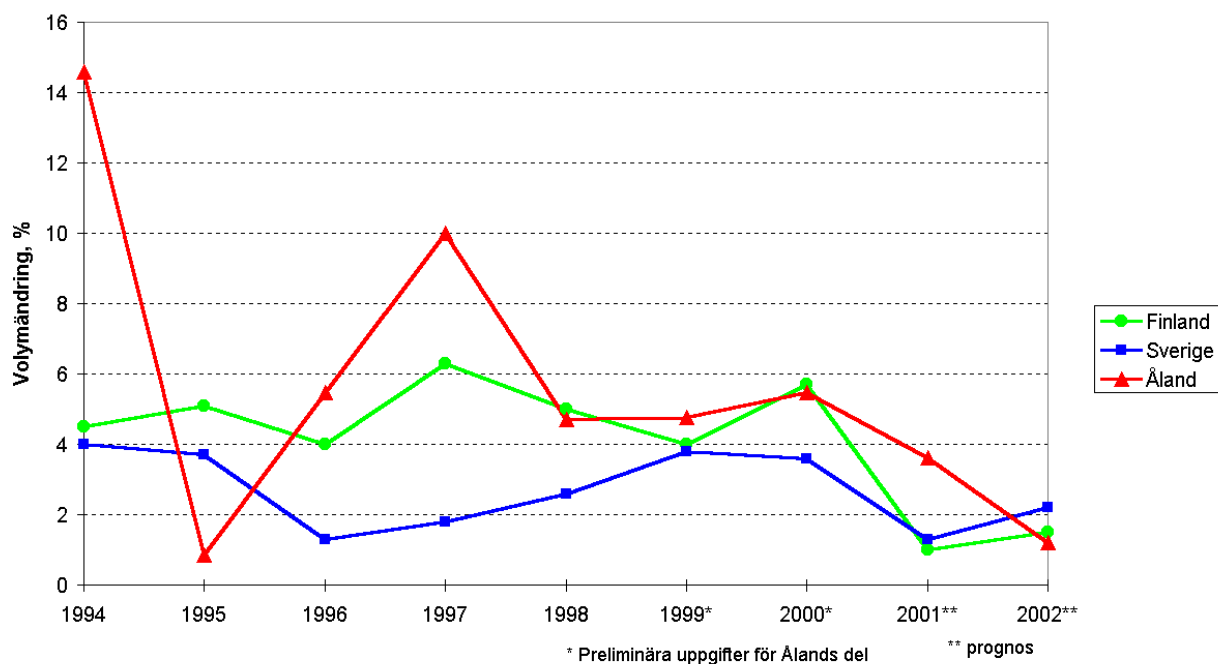
Den svaga kronan har också höjt inflationstrycket från importerade varor och under det senaste halvåret har den svenska inflationen tilltagit markant. Om oljepriserna inte stiger över 25 dollar per fat så minskar dock detta i viss mån inflationstrycket. År 2001 kommer inflationen att uppgå till ca 2,7 procent men nästa år förväntas inflationstakten vara lägre.

3. Den åländska ekonomin

3.1. Allmän översikt

Den åländska ekonomin har varit expansiv sedan år 1996 och Ålands BNP har vuxit med ungefär en tredjedel sedan år 1995. År 1999 var tillväxten enligt ÅSUB:s reviderade men dock fortfarande preliminära kalkyler 4,8 procent. Ifjol uppgick tillväxten till 5,5 procent, och i år ser tillväxten att plana ut på 3,6 procent. De senaste åren har också varit goda tillväxtår, men den offentliga sektorns andel av tillväxten har ökat under senare år. En konjunkturavmattning är också att vänta på Åland. Nästa år räknar ÅSUB enbart med 1,2 procents tillväxt i BNP (se figur 4). Denna bedömning bygger dock på att färjrederierna inte flaggar ut några fartyg under prognosperioden. Förändringarna i sjöfartspolitiken har beaktats och de förväntas påverka den samlade lönesumman negativt samtidigt som näringslivets driftöverskott ökar.

Figur 4. BNP-tillväxt i Finland, Sverige och på Åland, procent

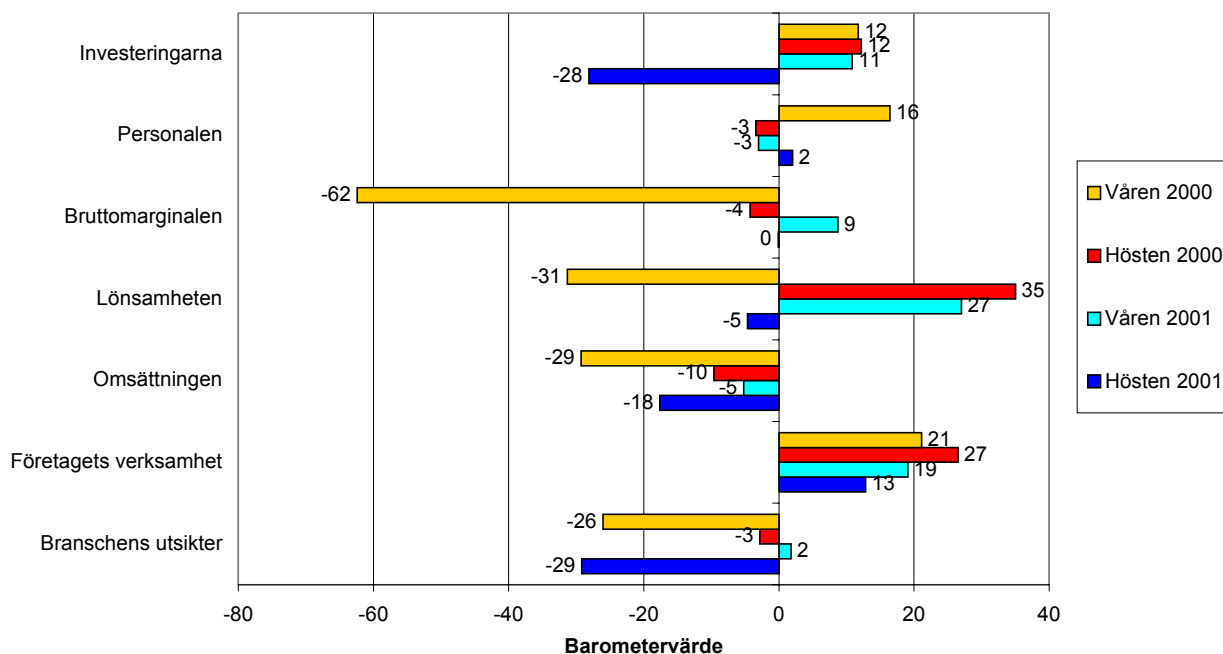
ÅSUB har nu för fjärde året i rad sammanställt en **konjunkturbarometer** som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Urvalsföretagens anställda står för ca 70 procent av sysselsättningen inom det privata näringslivet. Av 197 företag i urvalet besvarade 163 stycken eller 82,7 procent höstens enkät i tid. De svarande företagens andel av urvalsföretagens totala sysselsättning uppgick till 95,1 procent. Fyra svar kom in efter bearbetningen av frågorna 1-12, men svaren kunde användas i analysen av frågorna 13 och 14 samt i frågorna rörande euroövergången.

Enkätens resultat presenteras enligt en skala från -100 till +100. Om en variabel fått resultatet +100 innebär det att samtliga företag som besvarat frågan har en positiv syn på den del av konjunkturutvecklingen som frågeställningen gäller. De negativa svaren dras från de positiva, och räkneoperationen resulterar i de netttotal som slutligen redovisas.

Svaren är viktade i två steg, dels enligt företagets och dels enligt branschens andel av den totala sysselsättningen inom branschen respektive inom hela ekonomin. Med andra ord får de stora företagens svar en större vikt i beräkningen och påverkar därmed det totala utfallet mer än de mindre företagens svar. De enskilda företagens svar kan dock få maximalt så stor vikt som den aktuella branschens andel av sysselsättning inom hela privata näringslivet. Samtliga branscher har minst fyra svarande.

Den allmänna bild som avspeglas i företagens förväntningar tyder på en allt tydligare avmattning av konjunkturen. Den egna branschens allmänna utsikter ser överlag negativa ut, företagen låter bli att investera och behåller den nuvarande personalstyrkan. Å andra sidan är förväntningarna ändå mycket stabila beträffande egna företagets lönsamhet. Företagarnas positiva grundattityd syns särskilt när det gäller det egna företaget, där merparten ändå anser att verksamheten kommer att expandera under det kommande året (se figur 5).

Figur 5. Förväntningarna - hela privata näringslivet

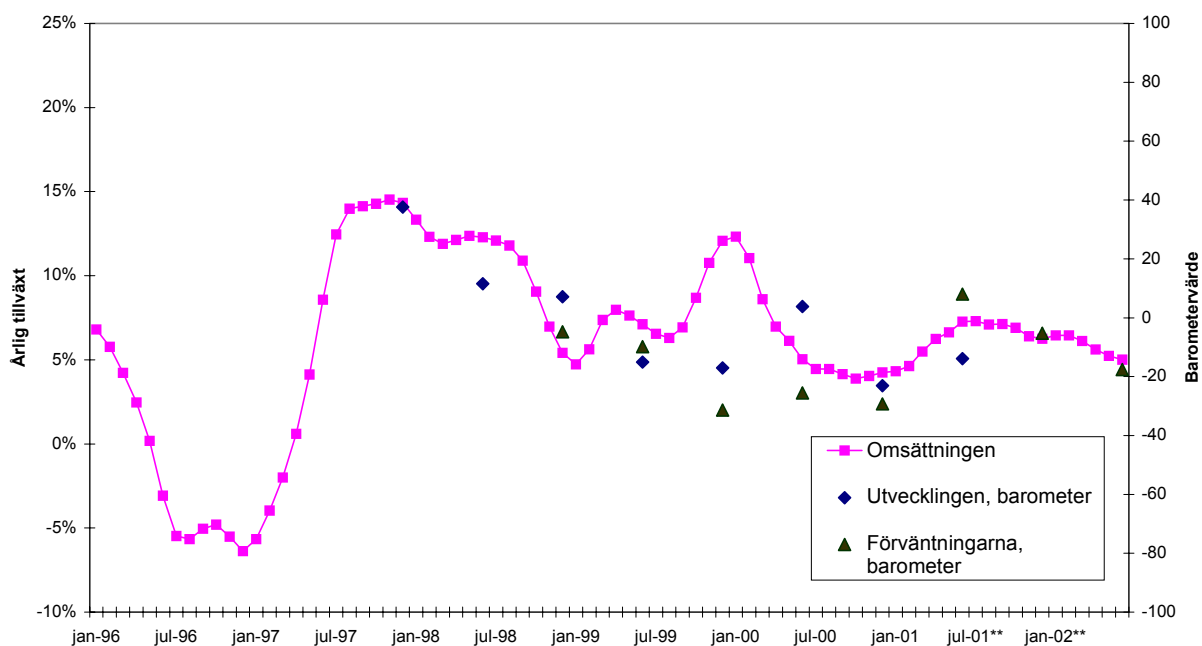

Andelen företag som planerar investeringar i maskineri eller lokaler under de kommande åren har minskat under det senaste halvåret. Transportkostnader upplevs också oftare än tidigare som det största hindret för företagets utveckling.

En analys av utvecklingen av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. ÅSUB har sedan i föl tillgång till denna information som ju beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning.

I figur 6 nedan kombineras företagens årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret¹ med företagens svar i konjunkturbarometern både med avseende på **omsättningens utveckling** det gångna året samt förväntningarna inför det kommande året. Figuren visar att omsättningsutvecklingen i stora drag motsvarar svängningarna i barometersvaren, dock så att ett negativt netttotal på -18 (höstens resultat för omsättningens utveckling) motsvarar ungefär fem procents omsättningsökning, vilket är ett par procent över den förväntade inflationen. Tidsseriens trendframskrivning motsvarar således företagens förväntningar. En annan detalj är att årtusendeskitet syns i omsättningstrenden som en puckel som avviker från den övriga tidsserien.

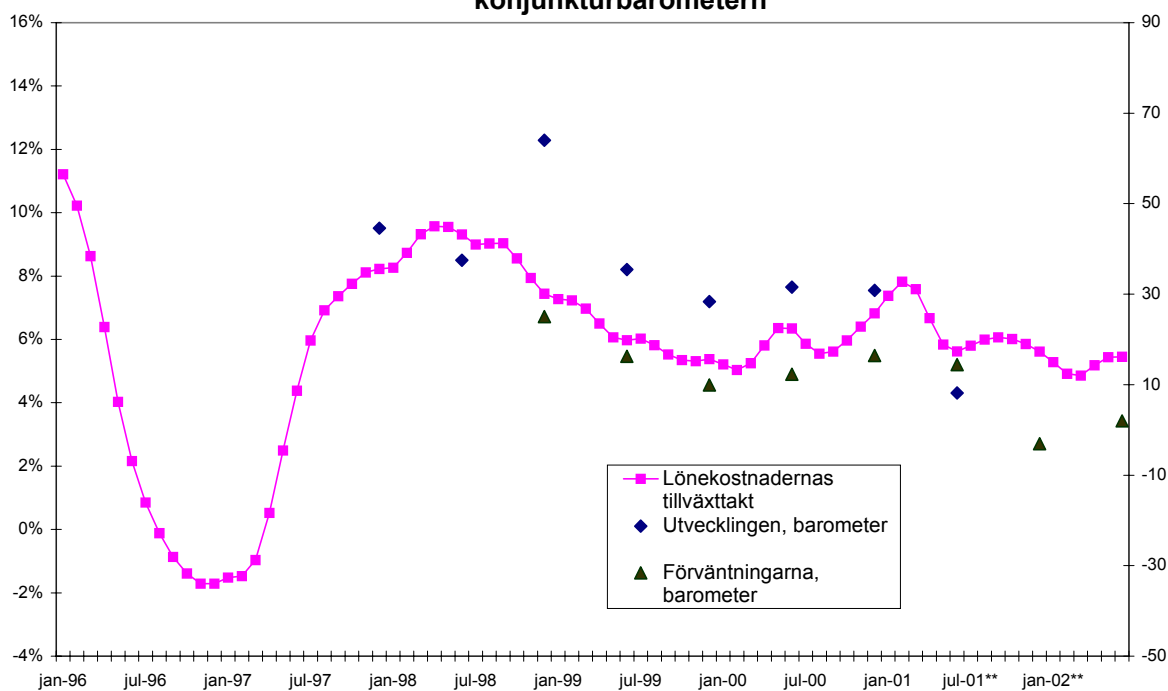
Figur 6. Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

Utvecklingen av **lönekostnaderna** visar att förväntningarna angående kommande lönekostnader är något lägre än vad tidsseriens trendframskrivning visar. Lönekostnaderna kommer troligen att öka enbart marginellt i år och nästa år (se figur 7). De nedreviderade förväntningarna i sysselsättningen är beaktade i ÅSUB:s nya BNP-prognos.

¹ De faktiska uppgifterna har säsongrensats och därefter har den procentuella tillväxttaktan beräknats från motsvarande månad föregående år. Tidsserien innehåller även en trendframskrivning som erhållits från en tidsseriemodell som är framtagen med Demetra, program utvecklat av Eurostat enkom för tidsserieanalys.

Figur 7. Lönekostnadernas utveckling och personalstyrkan enligt konjunkturbarometern

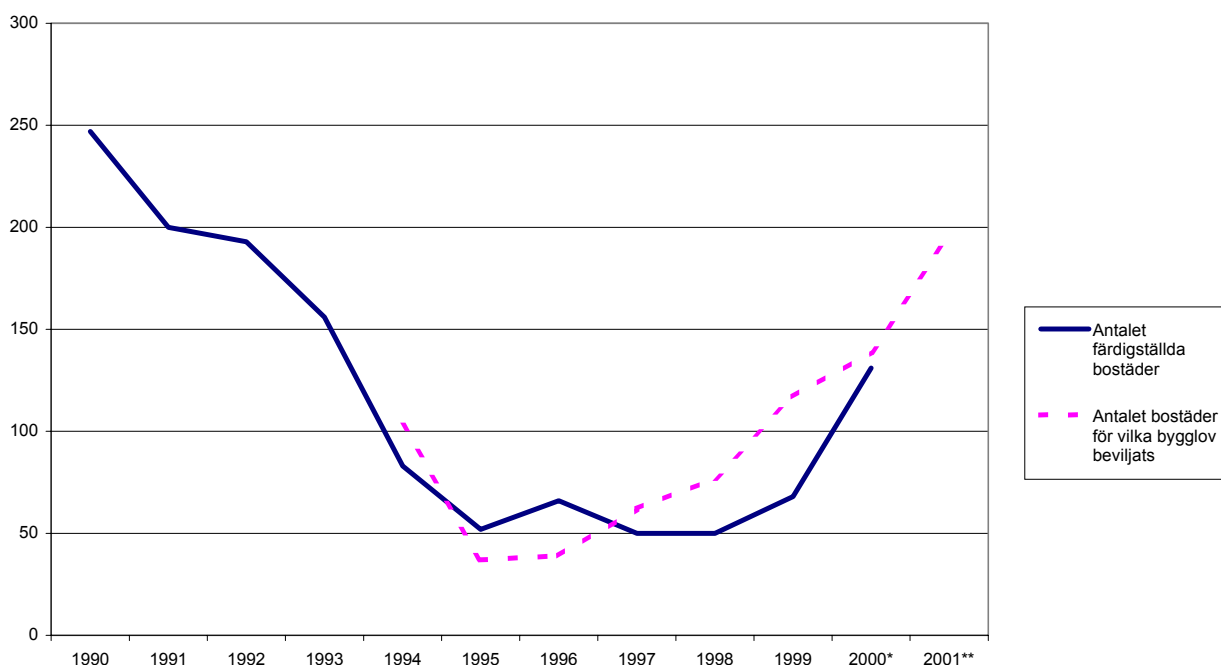
Arbetslösheten har fortsatt att sjunka ända sedan början av 1995. Den totala arbetslöshetsgraden var ifjol enbart 2,8 procent. Den förväntas inte sjunka mer än ett par tiondelar från årets nivå på 2,2 procent. Den öppna arbetslösheten var enbart tre fjärdedelar av den totala arbetslösheten år 2000. Även ungdomarnas arbetslöshet har sjunkit till ungefär samma nivå som den allmänna arbetslösheten. Samtidigt har både det absoluta antalet lediga platser och deras förhållande till antalet arbetslösa börjat sjunka. Fortfarande måste dock arbetsmarknadssituationen beskrivas som mycket god. En fjärdedel av de arbetslösa i slutet av augusti hade fyllt 55 år. Denna åldersgrupp är klart svårare att sysselsätta, då över hälften av dem hade varit arbetslösa över ett halvår. Trots allt tycks arbetsmarknaden fungera relativt bra då fyra femtedelar av de tillsatta platserna hade varit lediga högst en månad. Därmed är det klart att den övervägande delen av den åländska arbetslösheten är av friktionskaraktär.

Det goda sysselsättningsläget har dock medfört flaskhalsar inom vissa delar av arbetsmarknaden. Hälsovård och socialt arbete lider av kronisk brist på personal eftersom antalet lediga platser vida överskrider antalet arbetslösa med erfarenhet från dylika uppgifter. Likaså lider serviceyrken av brist på arbetskraft. Däremot tycks det finnas ett permanent överutbud av personal med erfarenhet av kontorsarbete.

Flyttningsrörelsen är beroende av läget på arbetsmarknaden. De senaste åren verkar detta samband att ha försvagats något, men detta torde bero på vissa förändringar som skett i folkbokföring av utländska, inklusive åländska, studenter i Sverige. Sedan 1998 har de

åländska studerande i växande grad bokfört sig permanent i Sverige, vilket ger en större utflyttning i befolkningsstatistiken, varför nettoinflyttningen blir mindre än i modellkalkylerna. ÅSUB:s flyttningsmodell ger en nettoinflyttning på 174 och 126 personer för i år respektive nästa år.² Om inte annat så ger dessa prognosdata en viss uppfattning om det tryck som inflyttningen förorsakar på fastighetsmarknaden. Studenterna lämnar ju sällan sådana rum eller lägenheter efter sig som kan hyras ut till andra behövande. En annan faktor som tyder på att nettoinflyttningen kan växa är att bostadsbyggandet nu har kommit igång sedan en lång tid av ytterst låg aktivitet. Förändringen syns fortfarande inte så klart i antalet färdigställda bostäder, men antalet beviljade byggnadslov har ökat påtagligt från och med år 1999 (se figur 8).

Figur 8. Antalet bygglov och färdigställda bostäder

Under år 2000 startades 159 **nya företag** på Åland, vilket var 23 procent fler än året innan. Nettoökningen i antalet aktiva företag är dock betydligt mindre eftersom det under år 2000 och 1999 lades ner 105 respektive 104 företag. Antalet konkurser uppgick till 12 stycken år 2000 och under innevarande år har enbart fyra konkurser påbörjats fram till juli i år. Under motsvarande period ifjol uppgick antalet till tio stycken.

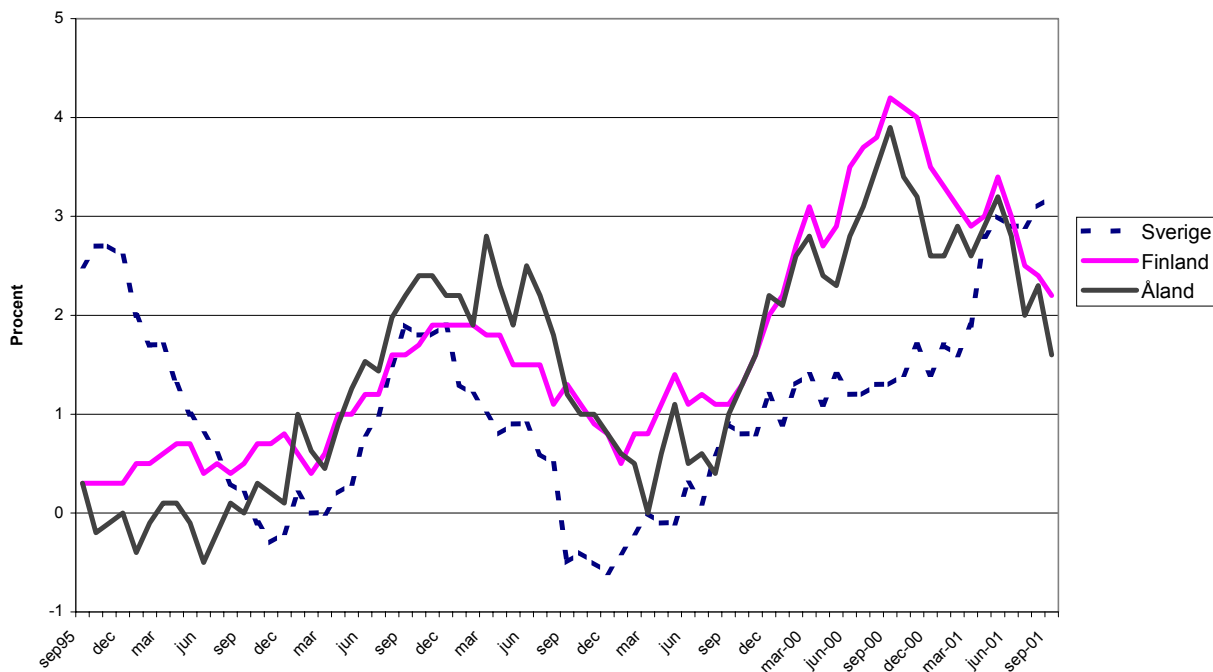
Fraktmängderna till och från Åland har efter en ett par års tillväxtperiod varit stabila eller nedåtgående de senaste 18 månaderna. Frakterna till Åland har till och med minskat med 10 procent från årtusendeskiftets toppnivå.

² För år 2001 och 2002, räknar ETLA med 140 respektive 110 personers flyttningsnetto; Statistikcentralen förutser ett flyttningsnetto på 108 och 107 personer under samma år. Under innevarande års tre första kvartal uppgick flyttningsnettot till 135 personer.

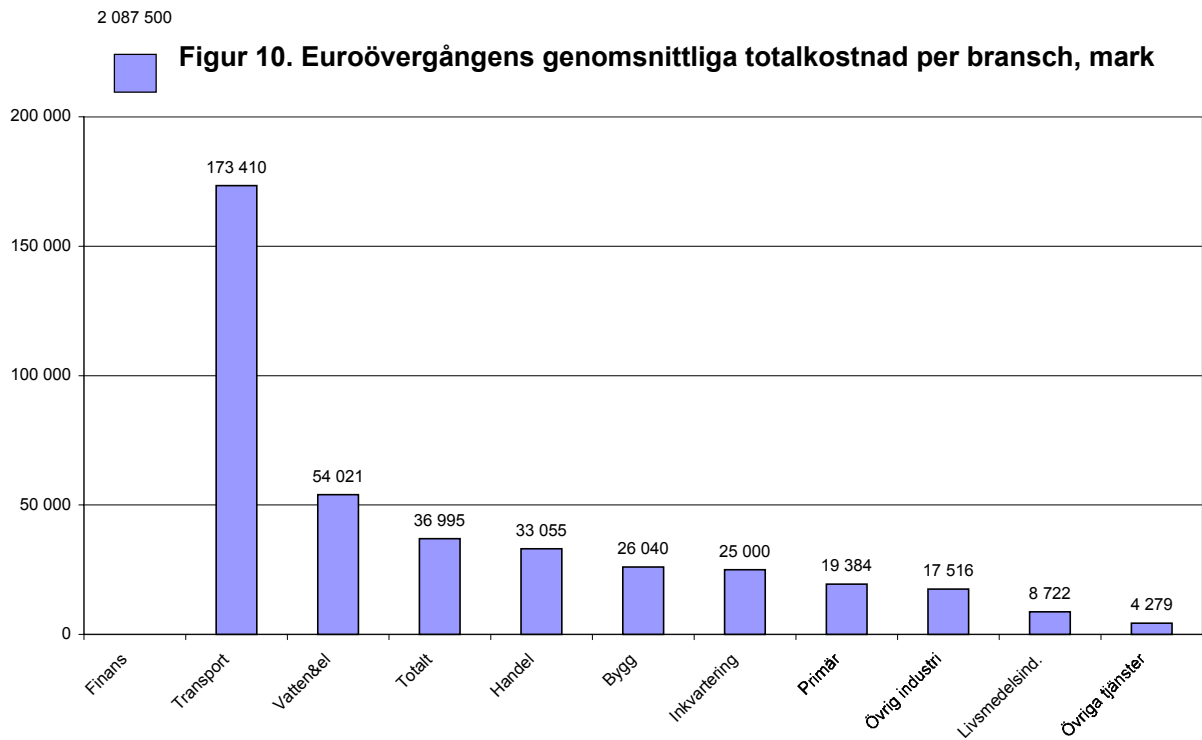
Räntenivåerna har i år sjunkit världen över då centralbankerna i USA, Japan och Europa sänkt sina styrräntor i förhoppning om att stimulera ekonomin. Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har mer än halverat sin styrränta. Den europeiska centralbankens ECB:s räntesänkningar har varit måttligare då det visat sig svårt att nå inflationsmålet. Någon räntesänkning kan ännu väntas inom euroområdet om inflationen saktar ner enligt marknadens förväntningar som en följd av sämre exportframgångar.

Den **åländska inflationstakten** har sjunkit från våren och kommer på årsbasis att uppgå till ca 2,5 procent. Nästa år torde inflationen bli något lägre då euron troligen kommer att stärkas mot dollarn. ÅSUB räknar med två procents inflation på Åland år 2002 (se figur 9).

Figur 9. Inflationstakten

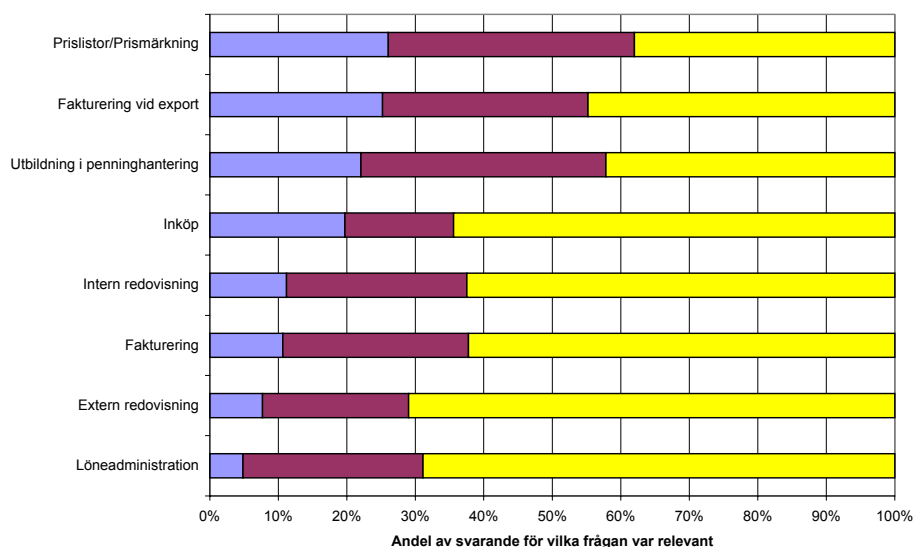

Den annalkande övergången till euromynt och –sedlar kräver anpassning av företagets penninghantering och –administration. Konjunkturenkäten innehöll även ett par frågor om övergången till euro. Euroövergångens uppskattade totalkostnader varierar mycket enligt företagets storlek och branschtillhörighet. Den genomsnittliga kostnaden var ca 37.000 mk (6.200 euro). Företagen som sysselsätter under 20 personer uppskattade kostnaden till 20-24.000 mk (3.400-4.000 euro). Företagen med fler än 20 sysselsatta uppskattade kostnaden till 439.000 mk (73.800 euro). Finanssektorn har överlägset största kostnader, tolv gånger transport- och kommunikationsföretagens kostnader som har den nästhögsta kostnadsnivån (se figur 10).

Tidtabellen för de olika delarna av övergången visar att det fortfarande finns mycket att göra innan övergången är klar. Den hittills bäst genomförda aktiviteten, prismärkningen, är färdig i 22 procent av företagen (se figur 11). De större företagen med minst 20 sysselsatta har inte hunnit längre än de övriga företagen, men de planerar i betydligt större utsträckning att hinna med övergången innan utgången av året. De mindre företagen räknar i högre grad med att sköta övergången under 2002.

Figur 11. Tidtabell för euroövergångens olika aktiviteter alla företag

Företagen frågades även om deras kvarvarande behov av extern hjälp med euroövergången. Företag med egen IT-administration och de som köper en del av IT-tjänsterna utifrån är de

som har det största behovet av extern hjälp. De svarar för 98 procent av expertbehovet. Enligt enkätresultaten finns det behov för hela 112 personers heltidssysselsättning fram till slutet av februari 2002 för att klara av euroövergången i tid. Samtidigt sysselsätter databehandlingsverksamhet (som företagets huvudbransch) på Åland idag enbart ca 70 personer. Av dessa sysslar bara en del med euroövergången. Om konjunkturbarometerföretagens uppskattningar är realistiska och representativa, innebär resultatet att en stor del av de åländska företagen får klara av övergången utan någon extern hjälp, eller så kommer de inte att hinna göra allting i tid. I enkäten gavs ett alternativ för övergången till euro först efter februari 2002, vilket egentligen är för sent. Trots detta avser i genomsnitt 5 procent av företagen att utföra de olika aktiviteterna först då.

3.2. Den offentliga ekonomin

Landskapets budget finansieras till stor del genom en avräkningsinkomst om 0,45 procent som beräknas på statens inkomster exklusive upplåning. De senaste årens positiva utveckling inom den finländska ekonomin har tydligt avspeglats i landskapets inkomster. År 1998 uppgick det slutliga avräkningsbeloppet till ca 870 mmk. För år 1999 steg summan till ca 959 mmk, vilket innebär en ökning med över 10 procent från året innan. Det stadfästa avräkningbeloppet för år 2000 uppgick till drygt 1.010 mmk, en ökning om 5,3 procent. En delförklaring till den snabba förändringen beror på effekterna från försäljning av statliga aktier. För år 2001 beräknas avräkningsbeloppet i dagsläget stanna på ca 955 mmk och i statens budget för år 2002 finns 158,7 miljoner euro (943,6 mmk) för avräkningen till landskapet. Avmattningen inom ekonomin samt de ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar utvecklingen av statens inkomster. Den så kallade skattegottgörelsen, d v s den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, uppgick år 1999 till 53,6 mmk. Under de närmaste åren beräknas gottgörelsen sjunka en aning. För skattegottgörelsens del är systematiken den att den gottgörelse som erläggs i år baseras på 1999 års skatteintäkter, eftersläpningen är således två år.

De åländska **kommunernas ekonomi** nådde enligt boksluten en form av brytpunkt år 2000. Verksamhetsbidraget visar på att nettodriftsutgifterna växer stadigt och årsbidraget uppvisar en nedgång i boksluten för 1999 och 2000. Två kommuner uppvisade negativa årsbidrag för år 2000. Driftsutgifterna steg med över 9,7 procent netto ifjol, medan tillväxten i skatteintäkterna stannade på 2,5 procent. Ungefär hälften av kommunernas löpande bruttokostnader utgörs av personalkostnader för de egna anställda. Av verksamhetsbidraget utgör personalkostnaderna närmare 70 procent. En av orsakerna till den svaga utvecklingen av skatteintäkterna står att finna i de ökade avdragen av vilka det nya så kallade allmänna avdraget samt förvärvsinkomstavdraget är de största. Landskapsstyrelsen kompenserar dock kommunerna fullt ut för effekterna av det allmänna avdraget.

Investeringsnivån är fortsatt hög, men bokslutsuppgifterna ger vid handen att förverkligandet inte framskridit helt enligt planerna. Skuldsättningen har kunnat minska fram till år 2000, men avbetalningstakten har avtagit betydligt. Årsbidraget täckte nettoinvesteringarna ännu år 1999. År 2000 översteg dock nettoinvesteringarna årsbidraget för kommunerna totalt sett, det är fallet för hela elva kommuner.

Tabell 1: Centrala poster inom kommunernas bokslut och budgeter 1997 - 2001, 1.000 mk

	1997 Bokslut	1998 Bokslut	1999 Bokslut	2000 Bokslut	2001 Budget
Verksamhetsbidrag	- 310 199	- 324 450	- 347 429	- 381 255	- 432 164
Skatteintäkter	354 704	364 146	357 075	366 103	362 955
Kommunalskatt	254 716	267 663	270 349	269 023	288 146
Fastighetsskatt	5 840	5 870	5 622	4 940	5 021
Samfundsskatt			75 720	88 012	64 294
Övr. skatteint.	94 148	90 613	5 383	4 128	5 494
Landskapsandelar	125 859	115 261	118 615	123 904	127 757
Andelar till ÅHS	- 31 540	- 14 802	-	-	-
Återkrävd moms	- 20 339	- 21 951	- 22 528	- 24 271	- 25 325
Årsbidrag	113 197	115 653	106 405	85 801	31 679
Räkenskapsperiodens överskott/underskott	2 550	53 728	75 147	53 569	- 5 167
Investeringar, netto	- 61 115	- 45 763	- 84 363	- 114 802	- 95 163
Förändr i långfristiga lånestocken	- 24 963	- 18 487	- 9 845	- 1 216	22 047

I *tabell 2* nedan sammanfattas utvecklingen av intäkterna från de tre kommunala skatteslagen samt ÅSUBs kalkyler för dessa skatteintäkter åren 2000-2002. Sammanställningen visar att skatteinkomsterna totalt sett minskade med hela 1,2 procent år 1999, det senaste år för vilket beskattningen slutförts. Både förvärvsinkomstskatterna och fastighetsskatterna minskade det året medan samfundsskatterna uppvisade en mycket svag ökning. För förvärvsskatternas del förklaras nedgången dock till stor del av det nya allmänna avdraget i den åländska beskattningen, det avdraget kompenseras fullt ut av landskapet. Beräkningarna för fjolåret visar på en tillväxt på ca 6,2 procent, framför allt var det samfundsskatterna som enligt de preliminära uppgifterna ökade snabbt då. För i år visar de sammantagna kalkylerna på en tillväxt på ungefär samma nivå som ifjol.

Beräkningarna för nästa år inger däremot bekymmer. Kalkylen, som är uppgjord i oktober 2001, uppvisar en negativ tillväxt i skatteintäkterna för nästa år, framför allt som ett resultat av kvittningen av momsåterkravet mot samfundsskatten. Kommunerna behöver i gengäld inte betala tillbaka momsåterbäringen till staten, men totalt sett innebär reformen att kommunernas skattefinansiering sjunker genom att de skatteandelar som tillfaller kommunerna blir lägre. Även tillväxten av förvärvsinkomstskatterna väntas bli blygsam. Också här är inverkan de

statliga besluten avgörande genom att regeringen åter föreslår en betydande höjning av förvärvsinkomstvadraget i kommunalbeskattningen.

Tabell 2: Sammandrag över kalkylerade skatteinkomster för kommunerna, hela Åland, 1.000 euro

	1997	1998	1999	2000*	2001**	2002**
Förvärvsinkomstskatt	43 169	45 040	44 354	46 856	49 027	49 410
<i>förändring, %</i>		4,3	-1,5	5,6	4,6	0,8
Andel av samfundsskatt	12 327	13 284	13 389	14 487	15 877	10 624
<i>förändring, %</i>		7,8	0,8	8,2	9,6	-33,1
Fastighetsskatt	1 028	1 037	918	942	974	999
<i>förändring, %</i>		0,9	-11,5	2,6	3,5	2,5
Skatteinkomster, totalt	56 524	59 361	58 661	62 284	65 878	61 032
<i>Förändring, %</i>		5,0	-1,2	6,2	5,8	-7,4

Osäkerhetsfaktorerna bakom skatte­kalkylerna är dock många. Konjunkturläget har vänt, men hur snabb avmattningen blir är oklart. Många frågor som berör den för Åland så viktiga rederinäringen väntar också på avgörande vilket behandlas närmare längre fram i den här rapporten. Samtidigt är en rad lagförslag som berör den kommunala ekonomin under behandling. Alla dess frågor får en direkt bäring på den kommunala sektorns intäkter och därmed även på dess verksamhetsförutsättningar.

3.3. Läget inom det privata näringslivet

Med tanke på en annalkande avmattning av det allmänna konjunkturläget är rapporterna från de flesta produktionsinriktningarna **inom jordbruksproduktionen** förvånansvärt positiva (För en mer detaljerad redovisning av omsättnings- och lönedata gällande primärnäringarna samt övriga branscher, se bilaga). De flesta delbranscherna rapporterar stigande volym- och omsättningssiffror och det har inte rapporterats om några mer dramatiska förändringar i konsumtionen av livsmedel.

Myndigheterna och intresseorganisationerna inom åländsk och finsk jordbruksnäring samlar nu krafter inför en utvärdering och omförhandling av stödsystemet till jordbruket i södra Finland. Nuvarande stödsystem sträcker sig fram till 2003. Jordbruket i södra Finland hoppas därefter att med Europeiska kommissionen få till stånd en permanent lösning som säkerställer verksamhetsförutsättningarna och lönsamheten inom näringen.

Den gemensamma jordbrukspolitiken såsom den utformades efter AGENDA 2000 uppgörelsen står också den inför en utvärdering. Många röster talar för en omfattande revidering av politiken redan nu efter de omfattande skandaler och kriser som drabbat det europeiska jordbruket. Flera medlemsstater talar för en ny politik med fokus på livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling istället för dagens marknadsstyrande intervention-, areal- och djurersättningsystem. Finland är avvaktande då man gynnas av

CAP:s kvotsystemet gällande den för det finska jordbruket så viktiga mjölkproduktionen. En nedrustning av kvotsystemet skulle förmodligen innebära en kraftig ökning av konkurrensen från medlemsstaterna med stor och effektiv mjölkproduktion som Holland och Danmark. Kommande WTO-förhandlingar och EU:s östutvidgning är andra faktorer som talar för att AGENDA 2000 rivs upp och revideras i förtid.

Den finska spannmålsproduktionen, liksom hela EU:s spannmålsproduktion, har idag ett ovanligt starkt konkurrensläge på världsmarknaden tack vare svaga skördar i Kanada och en hög dollarkurs. Denna för spannmålsproduktionen positiva utveckling har inneburit i princip oförändrade spannmålspriser i Finland jämfört med föregående år trots att interventionspriset för spannmål sjönk med 7,5 % i juli som ett led i AGENDA 2000 reformen. Detta i kombination med de ökade arealersättningarna inom CAP ger förhållandevis bra förutsättningar för spannmålsproduktionen. En historisk händelse inom spannmålshandeln skedde under hösten då Finland exporterade havre till USA för första gången utan exportbidrag.

Mejerinäringen har haft några starka år där industrin haft bra försäljning till de ryska och amerikanska marknaderna. Nu märks en tydlig avmattning som dock inte drabbar det åländska mejeriet i så hög grad då osten, som är det åländska mejeriets stora produkt, är den mejeriprodukt som minst fått känna av en vikande efterfrågan på de ovannämnda stora exportmarknaderna. På den lokala marknaden har konsumtionsminskningen av flytande mjölkprodukter planat ut efter flera år av minskade volymer, vilket ses som en positiv utveckling.

Frukt och grönsakshandeln uppger att den inte känt av någon vikande efterfrågan. Marknaden har varit i en bättre balans under 2001 jämfört med föregående år och företagen spår därför att omsättningen och resultatet för de åländska företagen kommer att stiga. Handelsföretagen varnar dock de åländska producenterna för att bli för nonchalanta gällande kvalitetsarbetet. Konsumenterna blir allt mer kvalitetsmedvetna och för att de skall betala ett betydande merpris för en inhemsk produkt krävs att produkten håller en förstklassig kvalitet vilket inte alla producenter har insett. Handeln efterfrågar en del ekologiska produkter men handelsföretagen konstaterar att de åländska volymerna är alldeles för små för att möjliggöra en lönsam försäljning.

Chipspotatisindustrin och potatisproduktionen har traditionellt varit viktig för Åland. Potatisproduktionens betydelse för jordbruket har dock minskat en del då lönsamhetsmarginalerna inom näringen minskat. Produktionen har dessutom varit utsatt för en hel del problem de senaste åren, mycket beroende på ogynnsamma väderleksförhållanden. Problemen har prövat odlarkåren då produktionen är mycket dyr och inte tillåter stora misslyckanden. Intresset för odlingen verkar vara därför vara minskande. Potatisodlarna har ett år kvar på en treårig prisuppgörelse med AB Chips och förmodligen kommer högre krav att ställas från producentleden för att de lokalproducerade volymerna av råvara skall kunna

behållas. Internationellt sett har potatispriserna varit stigande, mycket beroende på att den centraleuropeiska och då främst den tyska skörden misslyckats.

Nötköttproduktionen på Åland uppvisar en långvarig trend mot vikande slaktvolym. Denna trend bryts detta år. Dahlmans slakteri prognostiserar en 5 procentig volymuppgång inom nötköttslakten. Tyvärr är prisutvecklingen negativ inom nötköttproduktionen p.g.a. av vikande konsumtion till följd av de uppmärksammade problem som har förekommit inom näringen i Europa. På Åland rapporteras konsumtionen av nötkött dock vara oförändrad. Branschen förutspår att självförsörjningsgraden inom nötköttproduktionen kommer att minska betydligt från att ha varit i princip i balans med efterfrågan. Detta kommer förmodligen att ge utrymme för en prisstyrande import som förändrar hela konkurrensläget. Fårköttproduktionen är problematisk i hela landet förutom på Åland. Det åländska slakteriet har lyckats bygga upp marknadsföringskanaler genom vilka fårköttet kan avsättas till ett bra pris till specialgrossister och -affärer i Helsingforsområdet. Nyckelfrågan är som vanligt inom produktion av inhemsk livsmedel att kvalitetsnivån måste hållas hög. Slakteriet och de ekologiska köttproducenterna har under året inlett ett samarbetsprojekt gällande ekokött med striktare planering av produktionen. Projektet har slagit väl ut och den lokala efterfrågan på det ekologiska köttet är god.

Svinproduktionens blygsamma omfattning på Åland förändras inte trots insatser från slakteri, intresseorganisationer och samhälle. Prisutvecklingen har varit gynnsam under flera år tack vare ökad konsumtion som följd av BSE-krisen. Nu spås en liten nedgång på kort sikt eftersom Japan infört importförbud av danskt svinkött och dessa volymer förmodligen kommer att pressa priserna på de nordiska marknaderna.

Konsumtionen av broiler fortsätter att stiga vilket betyder att det finns utrymme för prishöjningar också i producentledet inom broilerproduktionen. Den åländska industrin vill hantera en större produktionsvolym och därmed sänka enhetskostnaderna, men det finns inte tillräckligt med råvara. Intresset har hittills varit svalt från producenternas sida gällande nyetableringar eller utökning av verksamheten men industrin hoppas att en positiv prisutveckling skall kunna ändra detta.

Inom **skogsbruket** var år 2000 relativt bra, men de senaste månaderna har priserna sjunkit med omkring 7 procent medan volymerna varit ungefär desamma. I och med att skogsbolagen övergått till euro i faktureringen av försäljning till Sverige – där en stor del av den åländska produktionen säljs - så har man sluppit de direkta intäktsförlusterna p g a kronans fall. De lägre försäljningspriserna på åländska timmerprodukter påverkar också de priser som skogsägarna får för sin produktion.

Miljöcertifiering av skogbruket avancerar på Åland enligt det finska systemet (FFCS) som lyder under det paneuropeiska systemet (PEFC). Åland ansöker om att få ingå i det finlandssvenska Kustens skogscentral, vilket leder till avsevärt lägre administrativa kostnader

för certifieringen. Certifieringen torde komma igång i början av år 2002. Det finns inte belägg i omvärlden på att certifieringen skulle ha påverkat prisbilden, men den anses bli viktig av imageskäl.

Läget inom **fiskerinäringen** är bekymmersamt. Det åländska havsfisket upplever för närvarande en djup svacka. TrålfloTTan har under året fortsatt att minska. Av de sex strömmingstrålbåtar som var registrerade på Åland vid årsskiftet har en varit passiv hela året och en sålts. Ytterligare minskningar kan förväntas. Om så blir fallet står Åland utan egna strömmingstrålare som är kapabla att förse industrin med råvara året runt.

Under året har hela Finlands strömmingsfiske ställts inför stora problem med ojämna fångster och det infördes en fiskestopp på en månad under sommaren. Under de senaste åren har de totala strömmingskvoterna skurits ned varför man i år står inför hotet att kvoten inte kommer att räcka till för att hålla igång fisket hela året. Inför nästa år har kvoterna ytterligare begränsats vilket kan betyda att man tidvis tvingas införa fiskestopp eller minska kapaciteten. Det åländska strömmingsfisket drabbas i så fall av liknande restriktioner.

Förutom nedskärningar inom strömmingsfisket har även torskfisket drabbats av restriktioner. Kvoten för 2002 har minskats med ca 26 procent och sommarfredningen förlängs så att fisket är förbjudet från 1 juni till och med 31 augusti. Beslutet kommer att medföra svårigheter för de båtar som bedriver fiske med garn att hävda sig i konkurrensen med trålfartygen.

De införda nationella begränsningarna för laxfisket betyder i praktiken att det är svårt för de åländska laxfiskarna att tillgodogöra sig den andel av Finlands kvot som tillkommer Åland. Av årets kvot på 27.376 laxar hade man per den 31 augusti fiskat 9.923 laxar eller 38,5 %. Vid samma tid förra året var det uppfiskade antalet 12.041 laxar. Med beaktande av att det åländska höstfisket brukar omfatta ca 7.000 laxar är det ånyo risk för att en stor del av den åländska kvoten blir outnyttjad.

I och med nedskärningarna inom havsfisket under de senaste åren har det småskaliga kustfisket utvecklats till den ekonomiskt mest betydande delen av det åländska fisket. En fortsatt utveckling hotas dock av det ökande antalet skador som förorsakas av säl.

Efter att under år 2000 ha upplevt ett bra år med förbättrade priser på fisken ser den kommande hösten och vintern ut att prismässigt bli besvärlig för fiskodlingssektorn. Den förväntade prishöjningen under försommaren uteblev. I slutet av september har priset för odlad regnbåge varit ca 4 mk/kg lägre än senaste år eller ca 16,- mk per kg och kan sjunka ytterligare under hösten och vintern.

En orsak till nedgången är att världsmarknadspriserna på odlad fisk har sjunkit. Tidvis har det förekommit överutbud på marknaden. Japan, som är en viktig marknad för odlad fisk, avvaktar och skapar därmed ett större norskt utbud av fisk på den europeiska marknaden

vilket i sin tur även påverkar den åländska handeln med odlad fisk. Den inhemska marknaden är fortfarande ostrukturerad och påverkas snabbt av yttre faktorer. En återhämtning och stabilisering av marknaden förväntas ske under våren 2002.

Inom **livsmedelsindustrin** har omsättningsutvecklingen under det senaste halvåret varit den snabbaste som registrerats sedan 1996. Personalstyrkan har ökat i de flesta företagen. Även lönsamheten har förbättrats inom en stor del av branschen, fastän bruttomarginalen per såld produkt avrapporteras att ha fortsatt att sjunka. Vårens optimistiska förväntningar har dock nu bytts till att man säger sig kunna bibehålla verksamheten på nuvarande nivå. Förväntningarna angående personalens och omsättningens utveckling har sjunkit från de tidigare mycket expansiva nivåerna till ett närmast oförändrat, eller aningen positivt, läge. Förväntningar angående det egna företags expansion är dock fortfarande positiva fast även de har justerats nedåt ordentligt. Investeringsviljan har svalnat både på kort och medellång sikt, medan framtida satsningar i marknadsföring nu planeras på en bredare front än i våras. Konkurrensläget upplevs också ha hårdnat sedan våren.

Den övriga industrin verkar känna av den internationella konjunkturedgången i sin egen verksamhet. Omsättningsutvecklingen har varit negativ sedan andra halvåret 2000 samtidigt som lönekostnaderna fortsatt stiga med 4-5 procent per år, vilket tyder på en relativt stabil arbetsstyrka. I konjunkturbarometermaterialet avrapporterar företagen en klar ökning i personalstyrkan fastän en sådan inte kan skönjas i momsregistermaterialet. Det positiva nettotalet för personalstyrkan skall därmed tolkas som att man bibehåller den aktuella personalstyrkan. Företagens förväntningar på den egna branschens utveckling är ännu dystrare än i våras, medan optimismen gällande det egna företags verksamhet har ökat och pessimismen gällande omsättningen har minskat. Lönsamheten förväntas dock klart minska, likaså förväntas bruttomarginalen ut att minska ytterligare. På denna punkt är förväntningarna tämligen stabila då barometersvaren angående lönsamheten kontinuerligt har varit negativa. Investeringsviljan på kort och medellång sikt har minskat något men inte helt försvunnit. Branschens problembild är relativt oförändrad, men transportkostnader upplevs inte så problematiska som ett halvår sedan, medan finansieringssvårigheter och personalbrist har aningen ökat, vilket tyder på att företagen kan vara ganska olika inom denna bransch.

Inom **vatten- och elförsörjning** varierar omsättningen antagligen mer med årstider än med konjunkturen, då trenden för branschens omsättningstillväxt ligger oförändrad kring sju procent. Det har skett en liten ökning i lönekostnaderna, och även barometersvaren visar på en ökning i personalstyrkan som förväntas att stabiliseras framöver. Nästan samtliga företag rapporterar en minskad lönsamhet och bruttomarginal. Detta kan bero på avregleringen av elmarknaden vid millennieskiftet. Då öppnades den åländska elmarknaden för konkurrens. Branschens allmänna utsikter har förbytt från rejäl optimism till en nästan total pessimism. Lönsamheten förutses att förbättras, vilket kunde tyda på en normalisering av läget efter konkurrensutsättningen av marknaden. Dessutom kommer elbolagen att kunna köpa in el från den nordiska elbörsen från och med årsskiftet.

För **byggsektorn** har de senaste tiderna varit mycket goda. Det senaste halvåret har den årliga tillväxttakten inom branschen stigit med omkring 35 procent. Utvecklingen är delvis en följd av den kraftiga ökningen i bostadsinvesteringarna som åter kommit igång efter en längre tids stillestånd. Branschens lönekostnader har också stigit mycket snabbt, men tillväxten har redan börjat plana ut. Företagen tycks själva inse det omöjliga att fortsätta växa i samma takt och detta syns i deras mycket försiktiga framtidsförväntningar. Omsättningen väntas gå ned men företagen planerar ingen utökning av verksamheten, vare sig form av investeringar eller i nyrekrytering av personal. Förväntningarna angående den framtida personalstyrkan är till och med negativa. En snabb avmattning av tillväxten är sannolikt i sikte. Den offentliga sektorn har dock flera planerade byggprojekt för år 2002, vilket torde innebära en fortsättningsvis hög verksamhetsvolym för branschen. Byggföretagen har också fått upp ögonen för nya marknader då en fjärdedel av de svarande tänker satsa mer på marknadsföringen. Byggbranschen upplever också oftare än förut att skattegränsen är det största hindret för dess utveckling.

Förväntningarna inom **handelsbranschen** på den egna branschens framtid är i höst negativa för första gången sedan våren 1998 då konjunkturbarometern för första gången användes. Även momsregisterdata visar att omsättningens tillväxt nu är nere på omkring fem procent. I mitten av 1998 var tillväxten hela 12 procent. För tillfället växer personalkostnaderna snabbare än omsättningen, men detta har inte ännu gett utslag i företagens sysselsättningsplaner som fortsätter att vara expansiva – om än på en lägre nivå än tidigare. Lönsamhetsutvecklingen ser inte heller lika positiv ut som förut. Handeln har också svårare att förutspå inom vilka områden som de viktigaste framtidsutsattingarna kommer, satsningar som också ser ut att minska i förhållande till vårens nivå. Transportkostnaderna ser ut att ha ökat eftersom handelsföretagen oftare än tidigare upplever dem som ett problem.

Nybilförsäljningen ligger fortsättningsvis på avsevärt lägre nivå än under fjolåret. Antalet sålda fordon sjönk sålunda med 24 procent under årets tio första månader. För personbilarna var nedgången hela 26 procent. Registreringen av begagnade bilar har däremot fortsatt att öka. Under perioden januari-oktober importerades 523 fordon, vilket innebar en ökning på 13 procent från fjolåret. Om dessa tendenser håller i sig till årets slut, kommer det i år att säljas ca 570 nya fordon. Införseln av begagnade bilar kommer sannolikt att överstiga nybilförsäljningen och bli ca 630 fordon.

Branschen väntar fortfarande på EU-kommissionens ställningstagande till bilhandels så kallade gruppundantag från gemenskapens konkurrensregler. Det nuvarande undantaget gäller till den 30.9.2002, vilket betyder att kommissionen borde publicera sin ställning senast i oktober-november i år. I annat fall är det troligt att undantaget förlängs med ett år. Troligen kommer de geografiska ensamrättigheterna för märkesrepresentationen att slopas. Dessutom är det möjligt att det nuvarande systemet där märkesförsäljarna även har ett ansvar och en

förpliktelse för märkesservicen kommer att slopas. Även reglerna för de oberoende bilreparatörernas möjligheter till bilreparationer är en av de stora öppna frågorna.

Andra lagstiftningsfrågor som påverkar marknaden är EU-domslutets kommande beslut om huruvida den finska lagstiftningen angående import av begagnade bilar överensstämmer med gemenskapslagstiftningen. I slutet av oktober gav EG-domstulens generaladvokat sitt utlåtande om saken där hon anser att Finlands beskattning av begagnade importbilar faktiskt är diskriminerande. Generaladvokatens utlåtande är inte bindande men dock vägledande för själva domen som kommer troligen att avkunnas i februari-mars nästa år. Om staten tvingas ändra på beskattningen av importerade begagnade bilar, kommer importen av sju år gamla och äldre bilar från t.ex. Tyskland sannolikt att stiga mycket snabbt.

Även de kommande besluten kring återvinningsskyldigheten och finansieringen av återvinningen kommer att påverka bilhandeln. Det har beräknats att återvinningskostnaderna är omkring 1.000-2.000 mk (170-340 euro) per bil. De tillgängliga alternativen för finansieringen av återvinningen är via (1) bilindustrin, (2) bilbeskattningen eller (3) den sista användaren av bilen. De olika alternativen leder till olika effekter på bilmarknaden. En ökning av de nya bilarnas beskattning skulle antagligen minska nybilsförsäljningen ytterligare.

Inom övriga detaljhandeln är det branscher med koppling till bostadsinvesteringar (byggmaterial, textilier, heminredning) som för tillfället säljer bäst.

Inom **hotell- och restaurangbranschen** har den senaste utvecklingen inneburit en avtagande tillväxt för såväl lönerna som omsättningen. Både personalen och omsättningen förutspås få en negativ utveckling under de kommande 12 månaderna. De allmänna ekonomiska utsikterna är också rätt negativa och även lönsamheten förväntas blir sämre framöver. Investeringarna kommer enbart att motsvara årligt slitage och företagets verksamhet verkar allmänt sett ligga på en oförändrad nivå. Framtida satsningar på medellång sikt koncentreras på personalutbildning. Det försämrade konjunkturläget syns även i företagets problemuppfattning: lönebikostnaderna, beskattningen och konkurrensen upplevs i växande grad som de största problemen.

Statistiken från **turistsektorn** visar en nedgång i årets inresande och inkvartering, särskilt gällande trafiken från Finland. Inresandet från Sverige ökade under januari-augusti med 4,9 procent, dock till stor del tack vare ett växande antal kryssningsresenärer. Fjolårets antal kryssningsresenärer var relativt lågt på grund av dockningar i början av året. Totalt sett har det skett en mindre ökning på 1,7 procent i inresandet från Sverige under januari-augusti i år. Övriga resenärers antal minskade med 0,3 procent. En motsvarande ökning återfinns inom svenskarnas hotellövernattningar som ökade med en procent under januari-augusti.

Inresandet från Finland har däremot sjunkit med 10,4 procent under innevarande års första åtta månader, vilket är förvånansvärt mycket, även med tanke på de förändringar i

konjunkturen som skett under våren och sommaren. Även finländarnas hotellövernattningar minskade med 12,5 procent. Övernattningar av gäster från övriga länder minskade med 4,7 procent. Årets inresande ser ut att bli ca en procent lägre än ifjol. Om den aktuella svackan i inresandet från Finland visar sig vara av övergående natur, torde det totala inresandet åter stiga med dryga två procent till snäppet under 1,8 miljoner passagerare nästa år.

Den för den åländska ekonomin så betydelsefulla branschen **transport och kommunikation** innehåller alla former av transporter, post- och telekommunikationer samt resebyråverksamhet. Den domineras dock helt av sjöfarten.

En analys av transport och kommunikationssektorn som helhet visar på en svagt avtagande och därtill relativt låg omsättningstillväxt. Utvecklingen av lönevolymerna avspeglar de nya avtal som ingicks under våren och uppvisar således en sjunkande trend. I de förväntningar som återges i konjunkturbarometern får rederinäringens syn på konjunkturläget stor genomslagskraft eftersom en viktning av svaren sker på basen av antalet anställda i företagen. De beslut som fattades under fjolåret och de resultat som nåtts i förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter inom sjöfartsbranschen slår också igenom i hela näringens förväntningar. Bruttomarginalen och lönsamheten förväntas ha en positiv utveckling, medan förväntningarna för branschen som helhet, för antalet anställda och investeringsnivån uppvisar negativa barometervärden. Även omsättningen förväntas sjunka.

Läget inom **färjsjöfarten** har förändrats på flera punkter sedan bedömningen för ett år sedan. Redarföreningarna och sjömansunionen har kommit överens om ett nytt kollektivavtal som kanske framför allt ökar flexibiliteten i hur de anställda tjänstgör när de är ombord på passagerarfartygen. Grunden för det nya avtalet lades i en överenskommelse mellan parterna redan i fjol på hösten. Sparavtalet påverkar särskilt ekonomipersonalen som exempelvis blivit rörligare mellan avdelningar samtidigt som arbetstiden blivit mer flexibel. Systemen för ålderstillägg och för ersättning vid sjukdom har reviderats. Även de så kallade tariffönerna har justerats mindre än de allmänna löneförhöjningarna i år, endast 1,4 procent mot den allmänna höjningen på 2,8 procent. Det nya avtalet skapar möjlighet för rederierna att sänka arbetskraftskostnaderna med 10-15 procent.

Flera beslut som är av avgörande betydelse för sjöfartens utveckling väntar dock fortfarande på ett avgörande i regering och riksdag. Passagerarfartygen erhåller tillsvidare inte något stöd för sina personalkostnader. Regeringen har dock i sin budget inkluderat ett förslag enligt vilket den så kallade parallellregisterlagen skulle ändras så att passagerarfartygen får ett stöd motsvarande 97 procent av den förskottsinnehållning som verkställts på sjöarbetsinkomst som förtjänats på fartyg i registret, alltså en form av återbäring av erlagda statliga skatter. Detta motsvarar totalt 166 miljoner mark på årsnivå eller ca 27,7 miljoner euro. De åländska rederiernas andel av de statliga återbetalningarna till rederibranschen torde uppgå till ca 16 miljoner euro. Det föreslagna stödet utgör ca 20 procent av bruttolönerna och är således inte lika omfattande som det system som nu beslutats om för svenska passagerarfartyg i

utrikestrafik och som tillämpas retroaktivt från början av oktober i år. Även de estniska personalkostnaderna är betydligt lägre vilket påverkar de åländska fartygens konkurrenskraft.

Ett förslag till så kallad tonnagebeskattning har beretts och diskuterats en längre tid. Grundtanken i denna beskattningsform är att rederierna betalar en fast skatt som grundar sig på tonnagets storlek. Outdelad vinst kan hållas obeskattad inom företaget för kommande investeringsbehov. Vinst som delas ut till ägarna beskattas däremot i normal ordning och skatten fördelas till skattetagarna. Det förslag till tonnageskattelag som presenterades i början av sommaren hade emellertid en sådan utformning att det inte var av intresse för den åländska färjnäringsen. Dels låg den skattefria varuförsäljningen för i landtagning utanför lagens tillämpningsområde, dels föreslogs den latent skatteskulden leva kvar inom tonnageskattesystemet. Förslaget hade därmed i realiteten inneburit en skärpt beskattning av rederierna. Läget angående den forstsatta beredningen är tillsvidare oklart, men ett reviderat förslag torde vara att vänta under hösten.

Positivt ur passagerarrederiernas synvinkel är dock att alkoholbeskattningen troligen kommer att bibehållas på nuvarande nivå även under nästa år. Enligt gällande beslut sker nämligen den första stora ökningen av importkvoter för privatimport inom EU först år 2003 både i Finland och i Sverige. En motsvarande justering kommer att ske 1.1.2004 då införselnivåerna skall vara helt harmoniserade med EU:s regler (se tabell 3 nedan). För rederinäringen ser det alltså inte ut att bli några mer dramatiska ändringar i priset förutsättningarna inom den så viktiga tax free försäljningen förrän under år 2003 då alkoholskatterna i land kommer att sänkas och därmed medföra sänkta vinstmarginaler för färjrederierna.

Tabell 3. Tillåten privatimport i Sverige och Finland, liter

Sverige	1.1.2001	1.1.2002	1.1.2003	1.1.2004
Öl	32	32	64	110
Bordsvin	6	26	52	90
Starkvin	3	3	3	20
Brännvin	1	2	5	10
Finland	1.1.2001	1.1.2002	1.1.2003	1.1.2004
Öl	32	32	64	110
Bordsvin	5	5	40	90
Starkvin	3	3	10	20
Brännvin	1	1	5	10

Förutsättningarna för att bedriva **fraktsjöfart** har förbättrats under det gångna året. I juni ifjol beslöt regeringen om nya stödåtgärder för den finländska handelsflottan. Från och med 1.7.2000 återbetalas arbetsgivarnas hela andel av sjölönebikostnaderna. Under år 2001 har därmed det hemmaflaggade åländska lastfartygstonnagets bemanningskostnader varit konkurrenskraftiga med motsvarande tonnage i övriga EU-länder. Alla fartyg har därtill varit

sysselsatta under hela året. Det har nu också börjat införskaffas nytt tonnage under nationell flagg.

Det treåriga kollektivavtalet är nu inne på sitt andra år. Noteras kan att bemanningskostnaderna speciellt på bekvämlighetsflaggade fartyg med ITF-avtal har stigit. Detta innebär att skillnaderna i lönekostnader har reducerats även mot register från tredje länder.

I förhandlingarna om nya kontrakt för år 2002 har de finskflaggade lastfartygen varit i en bättre position än på länge. Den avmattning i exporten som är att vänta drabbar inte det inhemska tonnage i någon större utsträckning under inkommande år, eftersom en stor del av tonnage redan är kontrakterat för år 2002.

Även fraktsjöfarten drabbas dock av att tonnagebeskattningen inte realiserats enligt de tidigare förväntningarna. Det tjänstemannautkast till modell för tonnagebeskattningen innehöll även för fraktsjöfartens del sådana element som gjorde det förmånligare att tillämpa nuvarande samfundsbeskattning än den beskattningsmodell som preliminärt presenterats.

Ett hot mot möjligheterna att expandera utgör den tidvis akuta bristen på maskinbefäl och kvalificerat manskap. Dessutom ger besättningarnas åldersstruktur en fingervisning om en förestående våg av pensionsavgångar. En rekrytering av maskinmästare av annan nationalitet kan snart komma att krävas för att hålla fartygen igång.

Finanssektorns lönesumma har årligen vuxit med minst 7-8 procent sedan mitten av 1997. Det senaste halvåret har lönesummans tillväxt varit drygt 8 procent, vilket är klart högre tillväxttakt än inom det privata näringslivet som helhet. Barometersvaren visar också att personalstyrkan har stigit hos merparten av de svarande företagen. Intäktsutvecklingen har varit positiv, men lönsamheten har försämrats under det senaste halvåret. När den allmänna räntenivån sjunker, minskar också finanssektorns möjligheter för en god och relativt säker avkastning på sina placeringar och krediter. Branschens utsikter är intimt sammanhängande med det allmänna konjunkturläget. Därför är det inte särskilt förvånande att barometersvaren ger en rätt dyster bild av finanskonjunkturen. Den åländska finanssektorn avser dock utöka sin verksamhet, men inte som tidigare genom större personalstyrka eller investeringar. Intäktsutvecklingen och lönsamheten förutsågs en klar försämring. Att det främsta problemet för företagets utveckling inom finanssektorn är den tuffa konkurrensen är de svarande - för första gången - helt eniga om. De framtida satsningarna på medellång sikt är nu inriktade på rationaliseringar och förbättring av lönsamheten, medan tidigare planer på att erövra nya marknadsandelar har lagts i malpåsen. Man kan säga att finanssektorn ser ut att ha en påtagligt defensiv strategi inför de kommande åren.

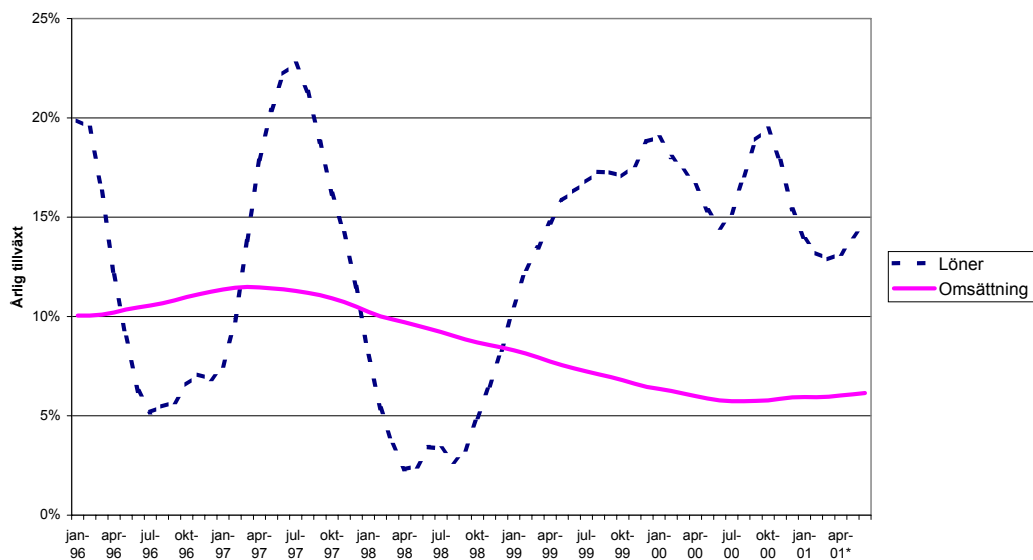
Branschen **övriga tjänster** består av mycket olika typer av företag. Här finns såväl sådana företag som producerar tjänster till andra företag, som de som är inriktade på enskilda privata

konsumenter. Sammantaget ger momsregistrets uppgifter en mycket expansiv bild av den senaste tidens utveckling. Den årliga omsättningstillväxten har överstigit 40 procent, och även lönetillväxten har legat över 20 procent under de senaste månaderna. En del av tillväxten beror på dock nytilkomna företag. Under året startade nya företag ingår nämligen i denna bransch fram till dess ÅSUB får uppgifter om deras branschtillhörighet genom uppdateringar av företagsregistret. Den viktigaste faktorn bakom tillväxten torde dock inte vara nyföretagandet utan en betydande faktiskt tillväxt både inom företagstjänster och service till allmänheten.

Även enligt barometersvaren har merparten av de tillfrågade tjänsteföretagen anställt mer personal, medan deras svar angående omsättningen är betydligt mer negativa än registeruppgifterna. Även i denna bransch har alla förväntningar reviderats neråt.

En särskild granskning av de företag som kan klassificeras som IKT- företag och som alltså till övervägande del ingår i näringsgrenen övriga tjänster ger vid handen att försäljningstillväxten inom denna del av branschen inte varit särskilt hög. Omsättningstillväxten har den senaste tiden legat kring sex procent medan lönetillväxten uppgått till omkring 15-20 procent (se figur 12). Det ser med andra ord ut som om branschen skulle ha svårigheter med att fakturera sina kostnader från kunderna.

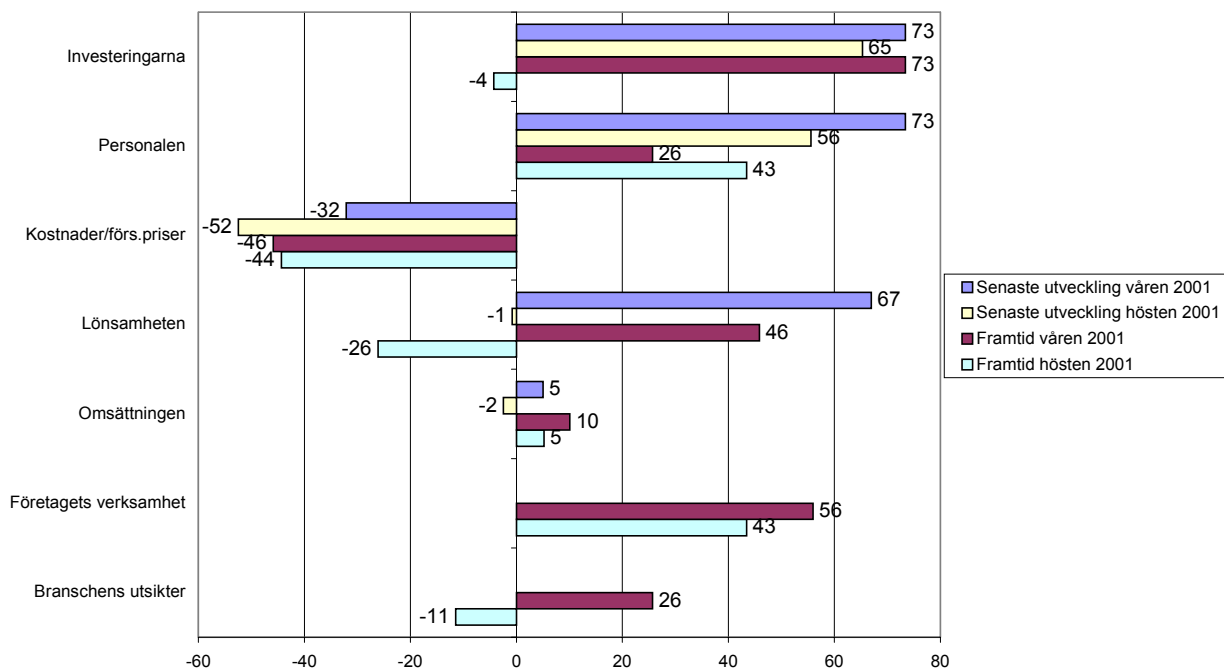
Figur 12. IKT-sektors löner och omsättning

Som det tidigare konstaterades kommer euroövergången att leda till en kraftig, men tillfällig ökning i efterfrågan på IT-expertis. Trots detta har de åländska IT-företagen, precis som i många andra branscher, ändrat sin uppfattning om den allmänna konjunkturbilden från optimism till pessimism. Branschens tidigare mycket omfattande nyinvesteringar är ett avslutat kapitel och några nya investeringar tycks inte vara aktuella. Personalstyrkan förväntas dock fortfarande växa, samtidigt som lönsamheten snabbt försämras (se figur 13). Bristen på

kompetent personal är också det oftast nämnda hindret för det egna företags utveckling. IKT-företagen säger sig också avse satsa betydligt mer än övriga företag på marknadsföring och produktutveckling. En etablering på nya marknader är säkerligen det enda sättet för företagen att växa mer långsiktigt då den lokala marknaden är relativt liten och dessutom mer eller mindre mättad.

Figur 13. IKT-sektorns konjunkturuppfattning

Bilaga

Uppgifter från konjunkturbarometern och från mervärdesskattedeclarationerna

I denna bilaga presenteras data från den senaste och några av de tidigare konjunkturbarometermätningarna. Syftet är att ge en så fullständig bild som möjligt, främst med tanke på de företag som deltagit i mätningen men också för att möjliggöra en noggrannare granskning av siffrorna för de läsare som är intresserade av branschvisa uppgifter. Bilagan har flera delar vilka kort kommenteras nedan.

Först presenteras själva enkäten för den som vill kontrollera frågornas exakta utformning. Därefter kommer några centrala resultat från konjkturenkätens eurofrågor. Sedan följer två diagram, nämligen svaren på frågorna 13 (de kommande årens satsningar) och 14 (största hindret för verksamheten). Svaren på frågorna 13 och 14 är lätta att jämföra med de tidigare mätningarnas svar då de är med i diagrammen. Diagrammens utseende har också ändrats till en mer läsbar form.

Därefter bifogas branschvisa datatabeller som innehåller barometervärden på enkätens samtliga frågor uppdelade i de branscher som används i rapporteringen. Primärnäringarnas uppgifter är emellertid inte representativa för branschen som helhet då merparten av jord- och skogsbruket utövas av enskilda personer som inte ingår i enkätens urval. Huvuddelen av barometerundersökningens företag registrerade inom primärnäringarna är fiskodlingar.

Till sist presenteras omsättningens och lönekostnadernas tillväxttrender i figurer på basen av information från mervärdesskattedeclarationerna enligt den branschindelning som använts i rapporten.

Företag:

Kontaktperson:

Tel.

Aktuella personalstyrkan _____ Vi vill vill ej ha publikationen som återrapportering

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer under de närmaste 12 månaderna att
 förbättras vara oförändrade försämrats
2. Ert företag kommer under de närmaste 12 månaderna att
 expandera bibehålla nuvarande storlek minska eller upphöra med verksamheten
3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen (inflationen)
 snabbare ungefär lika snabbt långsammare
4. Hur kommer omsättningen att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen
 snabbare ungefär lika snabbt långsammare
5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna
 förbättrats oförändrad försämrats
6. Hur kommer lönsamheten att utvecklas under de kommande 12 månaderna
 förbättras oförändrad försämrats
7. Hur har produktionskostnaderna utvecklats under de 12 senaste månaderna i förhållande till Era försäljningspriser
 ökat samma utveckling minskat
8. Hur kommer produktionskostnaderna att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till Era försäljningspriser
 öka samma utveckling minska
9. Har personalen i Ert företag under de senaste 12 månaderna
 utökats varit oförändrad minskats
10. Kommer personalen under de närmaste 12 månaderna att
 utökas vara oförändrad minskas
11. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats under de senaste 12 månaderna
 ökat betydligt motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

12. Hur kommer investeringarna att utvecklas under de närmaste 12 månaderna

- öka betydligt motsvara ungefär årligt slitage och avskrivningar minska betydligt

13. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

- alt. 1. investeringar i maskiner och inventarier
2. ökad automatisering
3. nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
4. expansion genom ökad arbetskraft
5. personalutbildning
6. utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
7. produktutveckling
8. ledarskapsutveckling
9. förbättra inköpsfunktionerna
10. rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
11. annat, vad? _____

14. Vilket är det största hindret för utvecklingen av Ert företag (endast ett alternativ)

- alt. 1. byråkratin
2. arbetslagstiftningen/kollektivavtal
3. lönebikostnaderna
4. beskattningen
5. skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
6. transportkostnader
- osund konkurrens som orsakas av: 7. offentlig näringsverksamhet
8. konkurrensnedvridande företagsstöd
9. konkurser och skuldsaneringsförfaranden
10. grå/svart marknad
11. marknadens centralisering
12. hård konkurrens
13. för liten efterfrågan på produkterna
14. finansieringssvårigheter
15. osäkerhet
16. brist på kompetent personal
17. lönenivå/övriga produktionskostnader
18. annan orsak, vilken? _____

Vänligen svara också på frågorna om övergången till euro på nästa sida!

ÖVERGÅNGEN TILL EURO PÅ ÅLAND

1. Vem sköter företagets bokföring?

Företagets sköter bokföringen själv **9**

Företaget köper tjänsten **9**

2. Hur är företagets användning av IT-kompetens organiserad?

Egen IT-personal och administration **9**

Vi köper en del tjänster utifrån **9**

Vi köper databehandlingstjänsterna **9**

3. När övergick Ni /skall Ni övergå till euro eller genomföra följande aktiviteter, kryssa för rätt alternativ!

	Ej relevant	1999	2000	1-6/01	7-9/01	10-12/01	1-2/01	Senare
3.1 Fakturering	9	9	9	9	9	9	9	9
3.2 Faktureringsvaluta vid export	9	9	9	9	9	9	9	9
3.3 Inköp	9	9	9	9	9	9	9	9
3.4 Prislistor/Prismärkning	9	9	9	9	9	9	9	9
3.5 Extern redovisning	9	9	9	9	9	9	9	9
3.6 Intern redovisning	9	9	9	9	9	9	9	9
3.7 Löneadministration	9	9	9	9	9	9	9	9
3.8 Utbildning av (försäljnings-) personal i penninghantering	9	9	9	9	9	9	9	9

4. Hur stora kostnader uppskattar Ni att euroövergången totalt kommer att förorsaka Ert företag? _____ mk

5. Hur stort behov av externa IT-tjänster har Ni fortfarande kvar för att klara av övergången till euro (omräknat till månadsarbetsinsatser)?

Ej behov av externa tjänster **9**

Behov av max en månads arbetsinsats **9**

1-2 månader **9**

3-4 månader **9**

Över 4 månader **9**

TACK FÖR ER MEDVERKAN!

RESULTATEN FRÅN EUROENKÄTEN

Fråga 1. Hur bokföringen sköts, andel av svarande i procent enligt personalstyrka

	Personalstyrka			Totalt	Antalet svar	
	0-4	5-19	20-			
Bokför själv	30	34	79	32	72	
Anlitar utomstående	70	66	21	68	89	
Totalt	100	100	100	100	161	

Fråga 2. Företagens IT-administration, andel av svarande i procent enligt personalstyrka

	Personalstyrka			Totalt	Antalet svar	
	0-4	5-19	20-			
Egen IT-personal och admin.	50	35	30	48	55	
Köper en del tjänster utifrån	32	53	57	35	73	
Köper adb-tjänsterna	18	12	13	18	21	
Totalt	100	100	100	100	149	

Fråga 3. När övergår till euro, andel av svarande i procent

	Ej svar	Ej relevant	1999	2000 1-6/01		Antalet svar
Fakturering	5	2	0	2	3	
Faktureringsvaluta vid export	47	26	2	2	1	
Inköp	28	6	0	2	4	
Prislistor/Prismärkning	13	3	2	2	10	
Extern redovisning	24	2	0	0	1	
Intern redovisning	24	8	0	0	1	
Löneadministration	19	6	0	0	1	
Utbildning i penninghantering	34	17	0	0	2	
	7-9/01	10-12/01	1-2/02	Senare	Totalt	Antalet svar
Fakturering	5	25	38	20	100	158
Faktureringsvaluta vid export	2	8	7	5	100	158
Inköp	6	10	24	19	100	158
Prislistor/Prismärkning	7	30	21	11	100	158
Extern redovisning	4	16	30	23	100	158
Intern redovisning	6	18	24	19	100	158
Löneadministration	2	20	32	20	100	158
Utbildning i penninghantering	8	17	8	12	100	158

Fråga 4. Euroövergångens kostnader i mk

Enligt personalstyrka	mk	Antalet svar
0-4	20 190	21
5-19	24 091	44
20-	438 968	28
Totalt	36 995	93

Fråga 4 per bransch

	mk	Antalet svar
Finans	2 087 500	4
Transport	173 410	11
Vatten&el	54 021	4
Totalt	36 995	93
Handel	33 055	29
Bygg	26 040	7
Inkvartering	25 000	5
Primär	19 384	4
Övrig industri	17 516	13
Livsmedelsindustri	8 722	6
Övriga tjänster	4 279	10

Fråga 5. Behovet av externa IT-tjänster, andel av svarande i procent enligt personalstyrka

	0-4	5-19	minst 20	Alla företag	Antalet svar
Ej behov av externa tjänster	58	48	31	56	71
Behov av max 1 mån arb.insats	35	42	51	36	65
1-2 månader	7	10	14	7	17
3-4 månader	0	0	2	0	1
Över 4 månader	0	0	2	0	1
Totalt	100	100	100	100	155

Företagens svar är viktade enligt deras personalstyrka

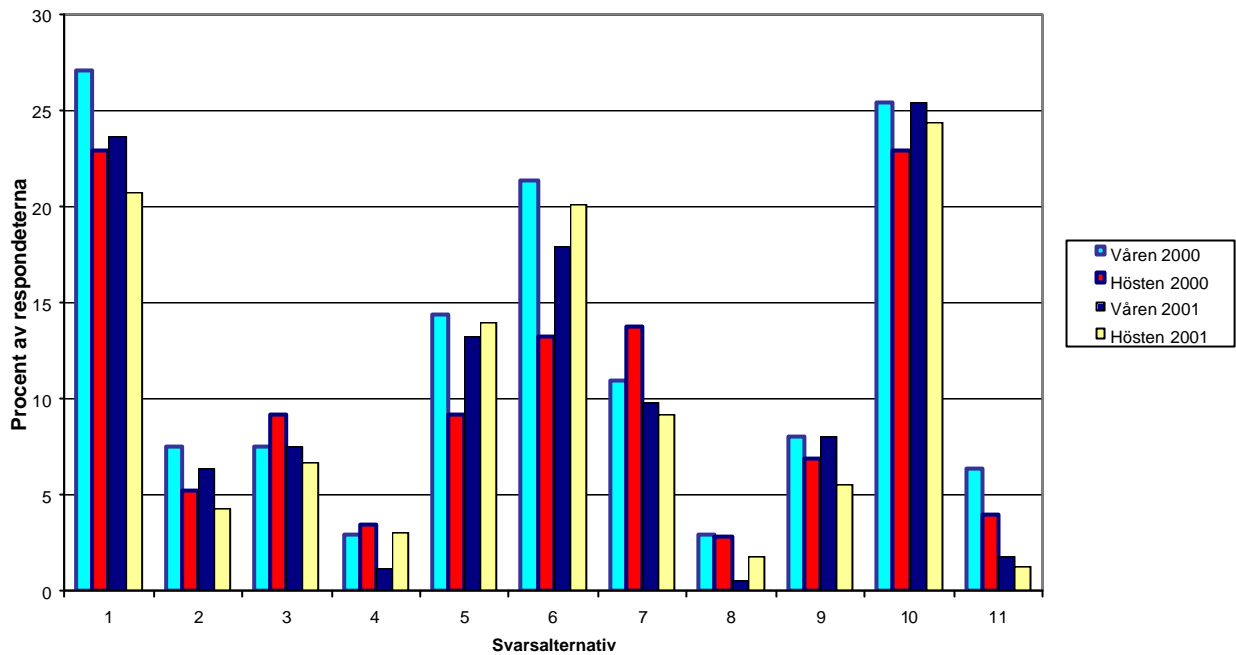
Vikterna är följande:

Antalet sysselsatta	Vikt
0-4	35,48
5-19	2,33
minst 20	1,23

Viktningen beskriver hur många företag i rampopulationen svaret representerar.

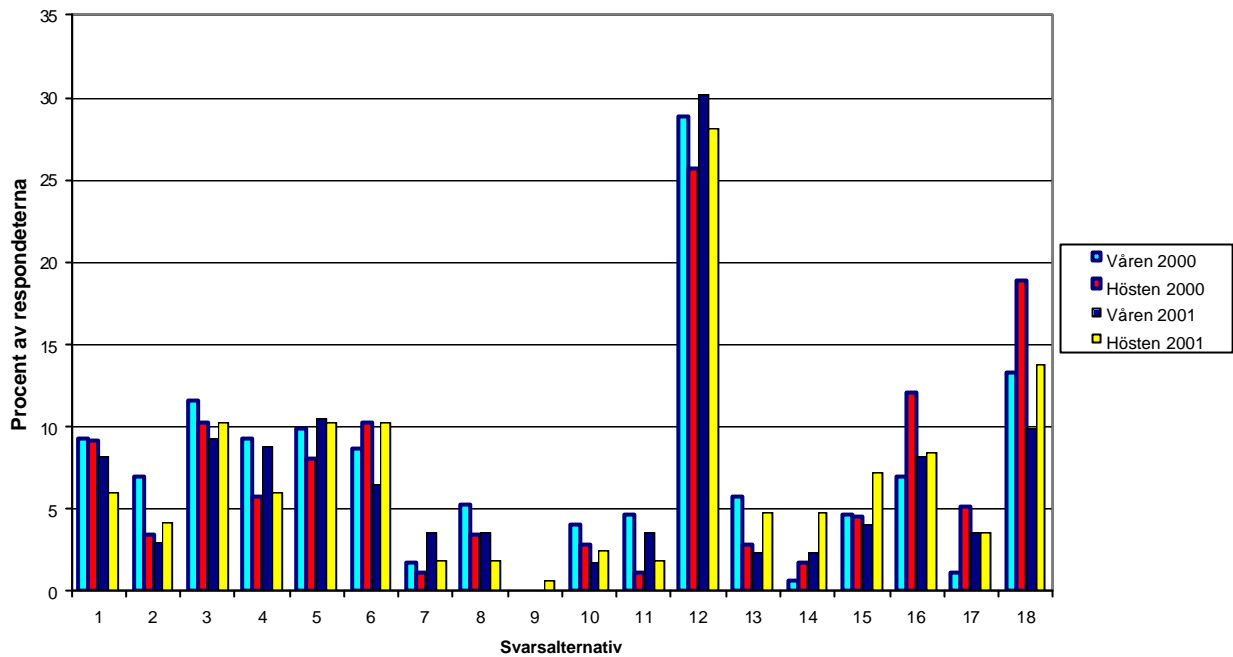
Hela näringslivets resultat påminner mest om de små företagens svar då deras antal i företagspopulationen är överlägset störst. Därför viktas de små företagens svar med den största vikten.

Fråga 13. Vad företaget kommer att satsa på de kommande åren

- 1 = investeringar i maskiner och inventarier
- 2 = ökad automatisering
- 3 = nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
- 4 = expansion genom ökad arbetskraft
- 5 = personalutbildning
- 6 = utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
- 7 = produktutveckling
- 8 = ledarskapsutveckling
- 9 = förbättra inköpsfunktionerna
- 10 = rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
- 11 = annat

Fråga 14. Största hindret för verksamheten

- 1 = byråkratin
 - 2 = arbetslagstiftningen/kollektivavtal
 - 3 = lönebikostnaderna
 - 4 = beskattningen
 - 5 = skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
 - 6 = transportkostnader
- Osund konkurrens som orsakas av:
- 7 = offentlig näringsverksamhet
 - 8 = konkurrensneddrivande företagsstöd
 - 9 = konkurser och skuldsaneringsförfaranden
 - 10 = grå/svart marknad
 - 11 = marknadens centralisering
 - 12 = hård konkurrens
 - 13 = för liten efterfrågan på produkterna
 - 14 = finansieringssvårigheter
 - 15 = osäkerhet
 - 16 = brist på kompetent personal
 - 17 = lönenivå/övriga produktionskostnader
 - 18 = annan orsak

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN
FRÅGORNA 1 - 12

NÄRINGSLIVET TOTALT	UTVECKLINGEN						FÖRVÄNTNINGARNA					
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							-12	-2	-26	-3	2	-29
Företagets verksamhet							25	20	21	27	19	13
Omsättningen	7	-15	-17	4	-23	-14	-31	-26	-29	-10	-5	-18
Lönsamheten	18	-13	5	40	-18	18	-15	15	-31	35	27	-5
Bruttomarginalen	-50	-45	-68	-48	-59	-9	-49	-21	-62	-4	9	0
Personalen	64	35	28	32	31	8	10	12	16	-3	-3	2
Investeringarna	23	19	12	13	9	34	13	3	12	12	11	-28

PRIMÄRNÄRINGARNA	UTVECKLINGEN						FÖRVÄNTNINGARNA					
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							6	69	16	12	-41	-65
Företagets verksamhet							52	40	15	32	0	0
Omsättningen	-31	33	46	21	-5	-33	-31	60	15	16	-25	-71
Lönsamheten	-9	71	66	30	3	-6	57	75	69	47	-5	-67
Bruttomarginalen	-45	58	29	23	13	-71	-27	-11	14	49	-20	-73
Personalen	40	16	-13	-16	23	8	-44	13	6	2	5	-4
Investeringarna	-27	39	26	-5	-9	12	14	43	44	-9	-9	-12

LIVSMEDELSINDUSTRI	UTVECKLINGEN						FÖRVÄNTNINGARNA					
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							33	-3	-2	61	59	2
Företagets verksamhet							59	12	83	80	72	23
Omsättningen	-52	58	82	44	35	51	11	-1	75	70	46	3
Lönsamheten	-44	82	69	-5	-62	44	25	10	3	15	56	14
Bruttomarginalen	-47	-70	-83	-65	-62	-8	-39	1	-77	-49	-4	4
Personalen	11	-23	73	88	68	80	-4	-3	-7	68	61	7
Investeringarna	36	-1	69	56	-53	71	-8	-14	-3	24	15	6

ÖVRIG INDUSTRI	UTVECKLINGEN						FÖRVÄNTNINGARNA					
	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							3	13	-8	34	-17	-35
Företagets verksamhet							1	18	38	32	23	41
Omsättningen	18	26	19	-6	-22	1	-28	6	-17	-2	-22	-13
Lönsamheten	2	22	6	32	-28	-30	-10	3	-18	-14	-16	-23
Bruttomarginalen	-55	-42	-26	-56	-57	-32	-17	-42	-2	-37	-15	-37
Personalen	39	39	30	41	24	35	-5	25	33	34	19	24
Investeringarna	30	32	49	43	15	8	14	6	47	38	16	28

VATTEN OCH EL

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							0	7	38	80	53	-83
Företagets verksamhet							7	7	-24	7	9	-20
Omsättningen	41	-3	18	-49	-38	-31	-37	7	-24	-41	-38	-31
Lönsamheten	0	0	-31	-49	6	-92	0	-33	-31	-24	-70	82
Bruttomarginalen	-9	-10	-41	-49	-100	-92	44	-33	-31	-31	36	-82
Personalen	0	0	52	-31	-70	26	-44	-42	-24	7	0	0
Investeringarna	44	57	59	-24	-28	23	7	-42	59	-24	52	17

BYGGVERKSAMHET

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							9	10	19	31	0	0
Företagets verksamhet							4	0	12	10	8	0
Omsättningen	-33	10	18	-38	8	11	-10	-2	3	27	-19	-40
Lönsamheten	56	61	-31	58	31	5	-11	13	21	21	6	-18
Bruttomarginalen	-33	-1	-41	-25	-26	-39	-29	0	-22	13	-43	-9
Personalen	63	73	52	71	55	54	22	10	6	4	-11	-15
Investeringarna	22	14	59	41	22	11	7	8	6	-3	3	0

PARTI- OCH DETALJHANDEL

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							36	18	23	26	11	-9
Företagets verksamhet							46	16	11	31	22	21
Omsättningen	15	3	6	-2	28	23	23	4	2	3	5	0
Lönsamheten	23	24	15	27	25	-1	36	47	25	28	20	12
Bruttomarginalen	-22	7	-14	-35	-26	-28	-10	25	-23	-20	-28	-18
Personalen	23	39	20	49	39	33	9	26	7	24	12	15
Investeringarna	23	21	25	26	15	30	19	-6	14	10	18	17

HOTELL- OCH RESTAURANG

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							68	64	38	-37	6	-74
Företagets verksamhet							-7	4	0	-14	-2	0
Omsättningen	-9	11	36	-33	23	-1	6	-83	-9	-20	38	-69
Lönsamheten	62	18	73	-18	-1	-4	68	9	52	-11	-31	-64
Bruttomarginalen	-31	-76	1	-40	-15	-35	-46	-81	-13	11	-18	-29
Personalen	38	94	45	64	28	62	46	6	0	-22	22	-16
Investeringarna	22	9	42	32	14	4	46	2	-14	-9	-18	0

TRANSP. OCH KOMM.

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							-54	-53	-52	-58	5	-33
Företagets verksamhet							17	5	7	6	7	-3
Omsättningen	23	-51	-48	-44	-60	-51	-55	-68	-60	-70	-10	-12
Lönsamheten	26	-63	-49	-41	-48	55	-54	2	-59	59	51	24
Bruttomarginalen	-69	-82	-78	-22	-85	34	-72	-16	-78	-18	46	39
Personalen	91	18	14	16	13	-36	13	5	12	-57	-54	-6
Investeringarna	26	8	-13	-11	11	64	-11	-7	4	12	6	-71

BANK OCH FÖRSÄKRING

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							6	7	74	0	0	-70
Företagets verksamhet							70	79	74	67	70	92
Omsättningen	79	-1	90	59	60	86	5	-66	66	67	6	6
Lönsamheten	15	-38	75	75	68	-64	11	-50	63	75	14	-64
Bruttomarginalen	-67	-72	-77	-1	-83	-77	-68	-71	-85	-7	-1	-8
Personalen	73	84	72	0	61	80	76	-63	86	17	68	0
Investeringarna	92	84	67	-6	-9	0	76	4	68	0	6	6

ÖVRIGA TJÄNSTER

UTVECKLINGEN

FÖRVÄNTNINGARNA

	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001	Våren 1999	Hösten 1999	Våren 2000	Hösten 2000	Våren 2001	Hösten 2001
Branschens utsikter							5	54	-22	11	13	-1
Företagets verksamhet							17	52	44	51	44	25
Omsättningen	-15	-20	-35	-66	-44	-3	-52	12	-34	12	-2	-6
Lönsamheten	7	-24	15	-2	-25	11	-41	21	-33	32	37	-14
Bruttomarginalen	-23	-45	-5	-58	-77	-14	-62	-51	6	-58	4	-8
Personalen	69	70	62	60	57	17	17	50	38	25	65	16
Investeringarna	18	17	47	16	24	1	56	15	11	37	37	-32

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN - FRÅGA 13

FRÅGA 13- HÖSTEN 2000

Bransch	Procent av branschens respondenter											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Summa
Primärnärings	23,1	7,7	23,1	0,0	0,0	0,0	30,8	0,0	0,0	23,1	0,0	107,7
Tillverkning av livsmedel	45,5	0,0	0,0	0,0	0,0	36,4	36,4	0,0	0,0	9,1	0,0	127,3
Övrig tillverkning	30,4	13,0	8,7	0,0	8,7	21,7	30,4	8,7	0,0	26,1	0,0	147,8
Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	23,1	0,0	7,7	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	7,7	23,1	15,4	100,0
Parti- och detaljhandel	10,7	1,8	12,5	8,9	12,5	7,1	7,1	3,6	16,1	25,0	7,1	112,5
Hotell och restaurang	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0	20,0	0,0	10,0	30,0	10,0	110,0
Transporter och kommunikation	44,0	0,0	8,0	0,0	0,0	16,0	4,0	4,0	4,0	20,0	0,0	100,0
Bank och försäkring	0,0	66,7	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga tjänster	23,1	0,0	7,7	0,0	30,8	7,7	7,7	0,0	0,0	30,8	0,0	107,7
Hela privata näringslivet	23,0	5,2	9,2	3,4	9,2	13,2	13,8	2,9	6,9	23,0	4,0	113,8

FRÅGA 13- VÅREN 2001

Bransch	Procent av branschens respondenter											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Summa
Primärnärings	18,2	9,1	9,1	0,0	0,0	9,1	9,1	0,0	0,0	45,5	0,0	100,0
Tillverkning av livsmedel	22,2	11,1	33,3	0,0	0,0	33,3	22,2	0,0	0,0	11,1	0,0	133,3
Övrig tillverkning	38,1	4,8	9,5	0,0	4,8	23,8	4,8	0,0	4,8	4,8	4,8	100,0
Energi och vatten	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	9,1	0,0	27,3	0,0	27,3	9,1	0,0	0,0	9,1	18,2	0,0	100,0
Parti- och detaljhandel	19,7	8,2	3,3	3,3	14,8	14,8	6,6	0,0	14,8	37,7	1,6	124,6
Hotell och restaurang	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	30,0	20,0	0,0	30,0	30,0	0,0	140,0
Transporter och kommunikation	44,4	7,4	3,7	0,0	11,1	14,8	11,1	3,7	0,0	22,2	0,0	118,5
Bank och försäkring	0,0	14,3	0,0	0,0	14,3	42,9	28,6	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga tjänster	16,7	0,0	8,3	0,0	25,0	8,3	16,7	0,0	0,0	16,7	8,3	100,0
Hela privata näringslivet	23,7	6,4	7,5	1,2	13,3	17,9	9,8	0,6	8,1	25,4	1,7	115,6

FRÅGA 13- HÖSTEN 2001

Bransch	Procent av branschens respondenter											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Summa
Primärnärings	27,3	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	54,5	0,0	100,0
Tillverkning av livsmedel	11,1	0,0	11,1	0,0	0,0	55,6	33,3	0,0	11,1	0,0	0,0	122,2
Övrig tillverkning	14,3	4,8	14,3	0,0	4,8	38,1	9,5	0,0	4,8	14,3	4,8	109,5
Energi och vatten	75,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	15,4	0,0	7,7	7,7	23,1	23,1	0,0	0,0	7,7	15,4	0,0	100,0
Parti- och detaljhandel	16,7	3,7	3,7	3,7	13,0	16,7	1,9	0,0	7,4	37,0	1,9	105,6
Hotell och restaurang	22,2	0,0	0,0	0,0	44,4	11,1	0,0	11,1	11,1	11,1	0,0	111,1
Transporter och kommunikation	33,3	4,8	9,5	0,0	9,5	9,5	9,5	4,8	0,0	19,0	0,0	100,0
Bank och försäkring	0,0	20,0	20,0	0,0	20,0	0,0	40,0	0,0	0,0	40,0	0,0	140,0
Övriga tjänster	23,5	0,0	5,9	11,8	29,4	29,4	29,4	5,9	5,9	5,9	0,0	147,1
Hela privata näringslivet	20,7	4,3	6,7	3,0	14,0	20,1	9,1	1,8	5,5	24,4	1,2	111,0

Anmärkning: numreringen i tabellerna motsvaras av variabelnumreringen i fråga 13.

Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

BRANSCHVISA KONJUNKTURBAROMETERVÄRDEN - FRÅGA 14

FRÅGA 14 - HÖSTEN 2000

Bransch	Procent av branschens respondenter																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnärings	38,5	0,0	0,0	7,7	15,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,4	0,0	7,7	15,4	0,0	7,7	30,8	138,5
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	36,4	0,0	18,2	0,0	0,0	9,1	54,5	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	9,1	136,4
Övrig tillverkning	13,0	0,0	13,0	4,3	26,1	21,7	0,0	4,3	0,0	0,0	0,0	26,1	0,0	0,0	4,3	17,4	0,0	13,0	143,5
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Byggverksamhet	0,0	0,0	0,0	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	15,4	7,7	0,0	7,7	46,2	0,0	15,4	123,1
Parti- och detaljhandel	10,7	1,8	10,7	7,1	7,1	12,5	0,0	1,8	0,0	5,4	1,8	25,0	3,6	3,6	0,0	8,9	1,8	17,9	119,6
Hotell och restaurang	0,0	0,0	30,0	20,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	0,0	0,0	30,0	20,0	20,0	150,0
Transporter och kommunikation	3,8	15,4	7,7	3,8	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	3,8	0,0	26,9	3,8	0,0	7,7	0,0	11,5	19,2	111,5
Bank och försäkring	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	33,3	16,7	0,0	100,0
Övriga tjänster	0,0	7,7	30,8	0,0	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	23,1	0,0	0,0	7,7	7,7	7,7	30,8	138,5
Hela privata näringslivet	9,1	3,4	10,3	5,7	8,0	10,3	1,1	3,4	0,0	2,9	1,1	25,7	2,9	1,7	4,6	12,0	5,1	18,9	126,3

FRÅGA 14 - VÅREN 2001

Bransch	Procent av branschens respondenter																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnärings	36,4	9,1	0,0	0,0	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	0,0	0,0	18,2	0,0	9,1	0,0	118,2
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,2	11,1	0,0	0,0	11,1	0,0	33,3	111,1
Övrig tillverkning	4,8	0,0	4,8	9,5	23,8	19,0	4,8	4,8	0,0	0,0	4,8	23,8	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	14,3	119,0
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Byggverksamhet	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	0,0	18,2	9,1	0,0	0,0	36,4	9,1	9,1	118,2
Parti- och detaljhandel	9,8	1,6	11,5	8,2	14,8	8,2	1,6	1,6	0,0	1,6	6,6	36,1	1,6	4,9	1,6	6,6	3,3	8,2	127,9
Hotell och restaurang	0,0	10,0	40,0	40,0	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0	0,0	130,0
Transporter och kommunikation	7,4	7,4	0,0	3,7	0,0	0,0	7,4	11,1	0,0	7,4	0,0	33,3	3,7	0,0	7,4	7,4	3,7	7,4	107,4
Bank och försäkring	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,1	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	14,3	100,0
Övriga tjänster	0,0	0,0	33,3	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	8,3	8,3	8,3	16,7	108,3
Hela privata näringslivet	8,1	2,9	9,3	8,7	10,5	6,4	3,5	3,5	0,0	1,7	3,5	30,2	2,3	2,3	4,1	8,1	3,5	9,9	118,6

FRÅGA 14 - HÖSTEN 2001

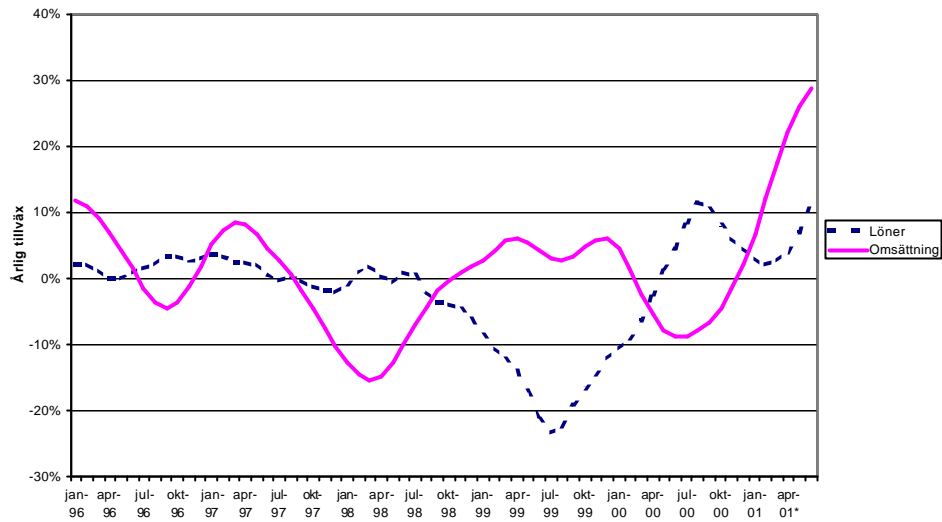
Bransch	Procent av branschens respondenter																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Summa
Primärnärings	25,0	8,3	0,0	0,0	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	25,0	0,0	8,3	25,0	0,0	0,0	16,7	133,3
Tillverkning av livsmedel	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	44,4	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	22,2	122,2
Övrig tillverkning	4,8	0,0	0,0	4,8	19,0	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,8	0,0	9,5	4,8	9,5	0,0	14,3	100,0
Energi och vatten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	25,0	25,0	0,0	0,0	25,0	25,0	125,0
Byggverksamhet	21,4	7,1	7,1	7,1	21,4	14,3	7,1	7,1	7,1	14,3	0,0	21,4	14,3	7,1	7,1	28,6	0,0	7,1	200,0
Parti- och detaljhandel	3,7	1,9	11,1	9,3	11,1	14,8	0,0	3,7	0,0	1,9	1,9	27,8	1,9	1,9	3,7	1,9	5,6	13,0	114,8
Hotell och restaurang	0,0	0,0	44,4	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	111,1
Transporter och kommunikation	4,5	13,6	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5	0,0	31,8	0,0	4,5	18,2	9,1	4,5	9,1	109,1
Bank och försäkring	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	140,0
Övriga tjänster	0,0	5,9	23,5	5,9	5,9	11,8	11,8	0,0	0,0	0,0	5,9	17,6	5,9	5,9	0,0	23,5	5,9	23,5	152,9
Hela privata näringslivet	6,0	4,2	10,2	6,0	10,2	10,2	1,8	1,8	0,6	2,4	1,8	28,1	4,8	4,8	7,2	8,4	3,6	13,8	125,7

Anmärkning: numreringen i tabellerna motsvaras av variabelnumreringen i fråga 14.

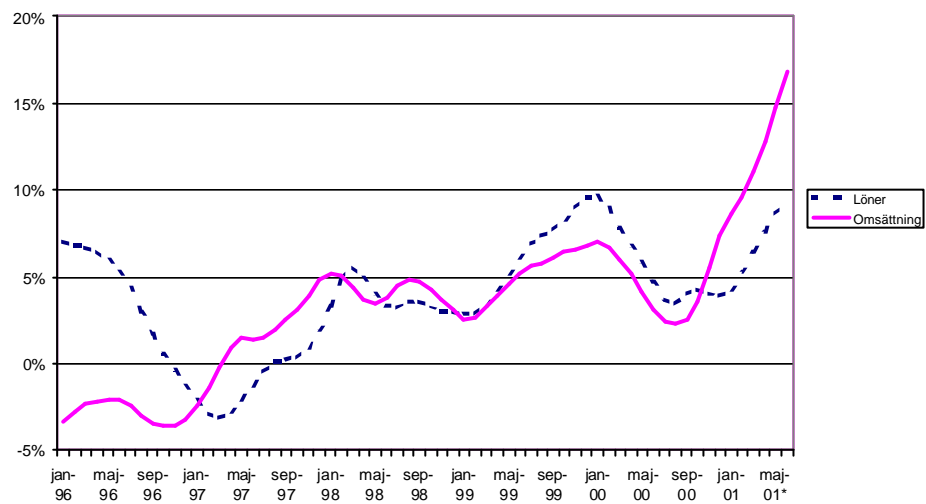
Några av respondenterna har valt flera alternativ, vilket gör att de branschvisa summorna överstiger 100 procent.

OMSÄTTNINGENS OCH LÖNERNAS UTVECKLING PER BRANSCH

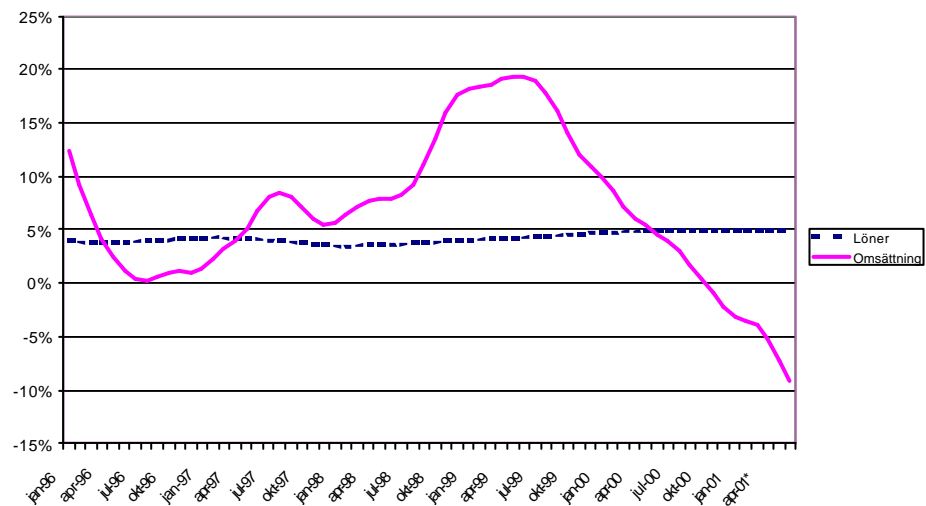
Primärnärings

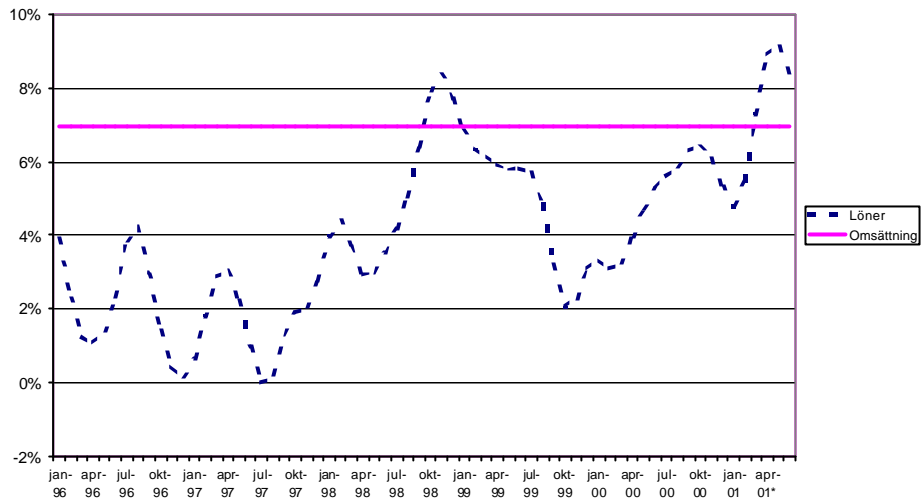
Livsmedelsindustri

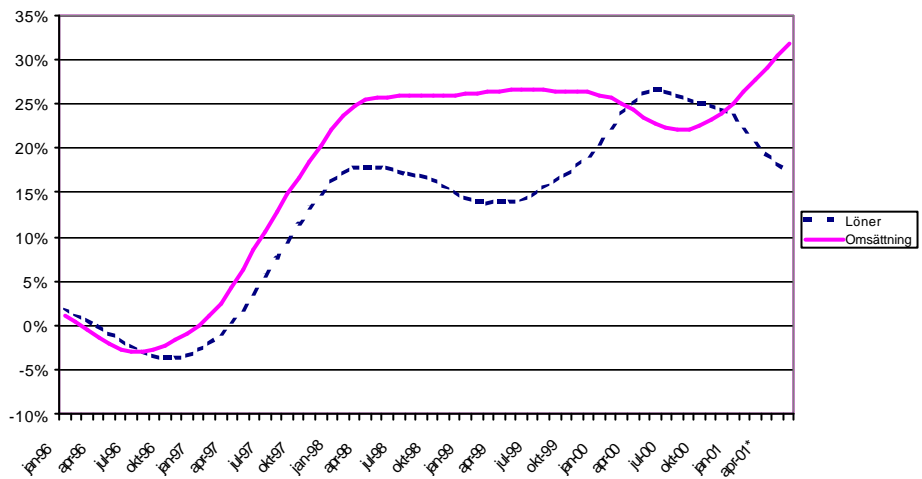
Övrig industri

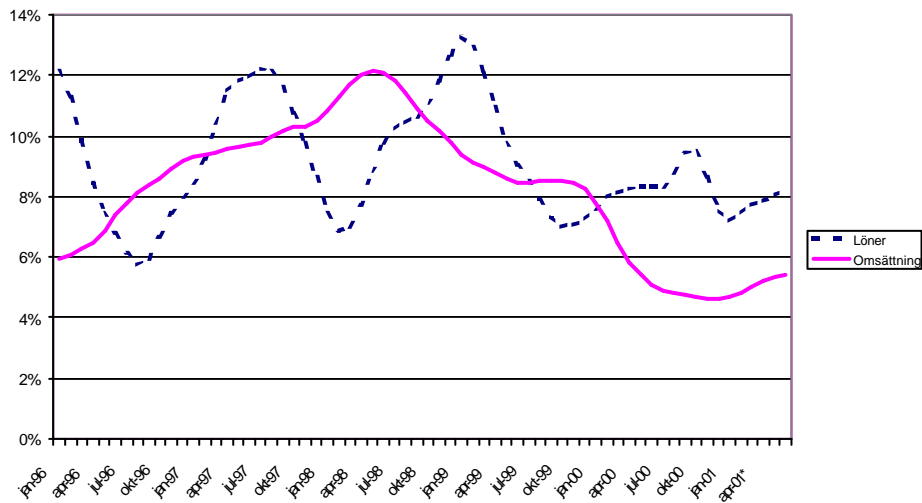
Vatten och el

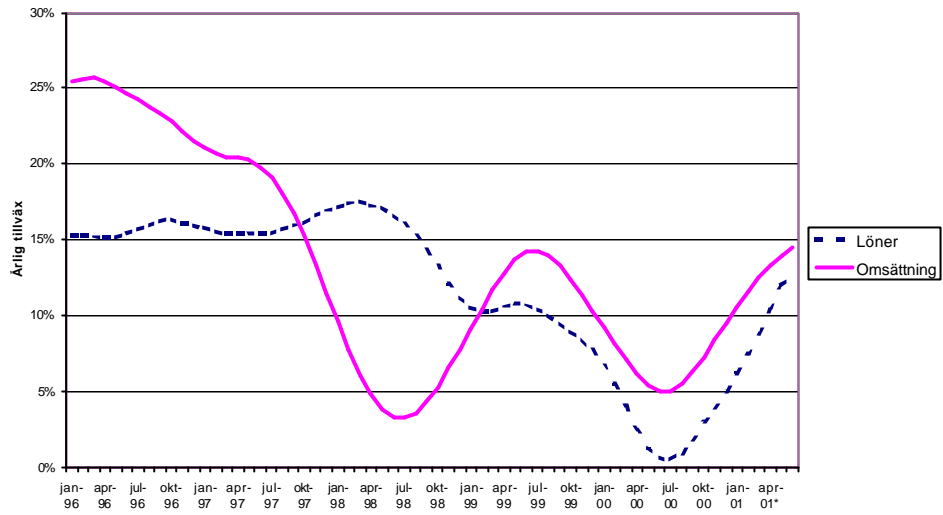
Byggnadsverksamhet

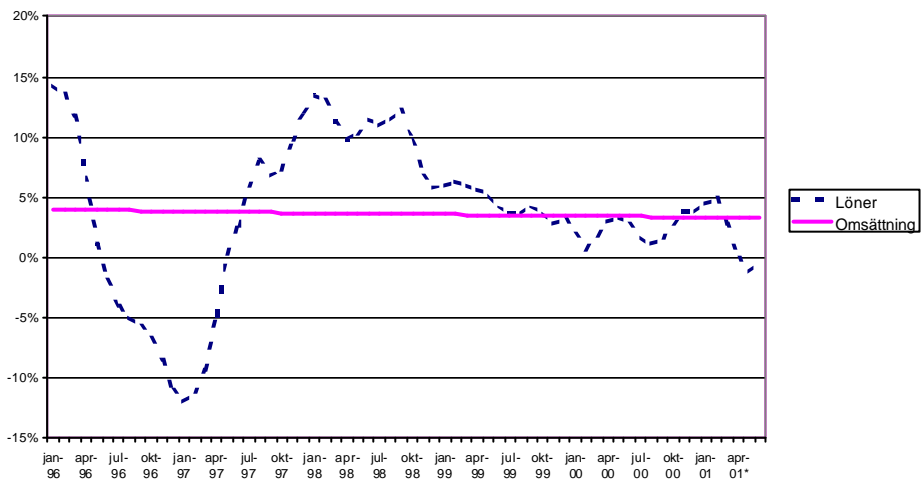
Handel

Hotell- och restaurangverksamhet

Transport & kommunikation

Övrig service

